

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ETNICITA A PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Eliška Brotánková

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA FILOZOFICKÁ

KATEDRA SOCIOLOGIE A SOCIÁLNÍ PRÁCE

STUDIJNÍ PROGRAM SOCIÁLNÍ PRÁCE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ETNICITA A PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Vypracovala: Eliška Brotánková

Vedoucí práce: Mgr. Karel Řezáč, PhD.

Katedra sociologie a sociální práce

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a užila jen uvedené prameny literatury.

Plzeň, duben 2024

.....

Eliška Brotánková

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila upřímné poděkování mému vedoucímu, Mgr. Karlu Řezáčovi, Ph.D., za jeho cenné rady, vstřícnost při konzultacích a podporu po celou dobu psaní práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se ochotně zapojili do výzkumné části práce.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 ETNICITA	3
1.1 ETNICKÁ IDENTITA A ORGANIZACE.....	4
1.2 ETNICKÁ MENŠINA	5
1.3 ZASTOUPENÍ ETNICKÝCH MENŠIN V ČR	6
1.4 ETNOCENTRISMUS, RASISMUS, XENOFOBIE A DISKRIMINACE	6
1.5 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ.....	7
2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	9
2.1 TYPY PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	10
2.2 PROCES ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE	12
2.3 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	14
2.4 DŮVODY UMÍSTĚNÍ DÍTĚTE DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE	14
2.5 DÍTĚ ODLIŠNÉHO ETNIKA V PĚSTOUNSKÉ PÉČI.....	15
3 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK.....	17
3.1 ZPŮSOBILOST K VÝKONU PROFESE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA	18
3.2 KOMPETENCE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA	18
3.3 ROLE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA	18
3.4 ORIENTACE SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ	19
3.5 OSOBNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ	19
3.6 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK OSPOD	20
3.7 KLÍČOVÝ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	21
3.8 VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ	22
4 METODOLOGICKÁ ČÁST	23
4.1 VOLBA METODY VÝZKUMU A ANALÝZY DAT.....	23
4.2 KVANTITATIVNÍ ČÁST	24
4.3 KVALITATIVNÍ ČÁST	26
5 INTERPRETACE A DISKUZE	28
5.1 KVANTITATIVNÍ ČÁST	28
5.2 KVALITATIVNÍ ČÁST	35
ZÁVĚR.....	41
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	43
RESUMÉ.....	47
PŘÍLOHY	48

ÚVOD

Téma pěstounské péče a náhradní rodinné péče obecně mě zajímá již delší dobu, proto jsem se ve své bakalářské práci rozhodla této problematice věnovat. Celý název práce zní: *Etnicita a pěstounská péče*.

Svoji práci konkrétně zaměřuji na problematiku významu etnicity v pěstounské péči v České republice. Cílem práce a hlavní výzkumnou otázkou je zjistit, **jaký je vztah etnicity dítěte a důvodů jeho svěřeni do pěstounské péče z pohledu sociálních pracovníků**. Pohled sociálních pracovníků jsem zvolila z toho důvodu, jelikož jsem přesvědčená, že jejich perspektiva mi, díky předpokladu menší míry osobní zaangažovanosti do případů, poskytne odpověď na výše uvedenou otázku relativně méně subjektivizovanou emoční a vztahovou zaangažovaností, jako by tomu s větší pravděpodobností bylo v případě využití perspektivy rodiny dítěte.

Práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části jsou konceptualizovány pojmy etnicita, pěstounská péče a sociální pracovník. Praktická část vychází ze smíšeného dvoufázového výzkumu. První část výzkumu se opírá o kvantitativní výzkumnou strategii realizovanou prostřednictvím metody dotazníku, který mi pomohl získat spolehlivá data o problematice v obecnějším smyslu. Druhá část výzkumu byla provedena prostřednictvím kvalitativní výzkumné strategie za využití metody rozhovoru, což mi umožnilo prozkoumat téma více do hloubky a s vyšší validitou. Jako respondenty svého výzkumu jsem si zvolila sociální pracovníky náhradní rodinné péče, jelikož je u nich větší předpoklad, že díky svému profesionálnímu přehledu o svých klientech dokáží na mé otázky odpovědět s menší citovou a vztahovou zaujatostí. Takový pohled je pro mě v rámci práce důležitý, protože jsem usilovala o to, téma podchytit co nejvíce věcně a nestranně.

Jedním ze stěžejních témat práce je etnicita. Významů a definic etnicity je nespočet. Lze ji chápat a dívat se na ni různými způsoby. V dotaznících, které byly rozeslány doprovázejícím sociálním pracovníkům, jsem se ptala nejen na etnicitu klientů, ale také na to, proč daného klienta zařadili právě do této etnické skupiny a zda se klienta na jeho etnicitu vůbec ptali.

Dalším z hlavních témat je pochopitelně pěstounská péče. Zabývám se její legislativní úpravou, výkladem pojmů zprostředkovaná a nezprostředkovaná pěstounská péče a rozdílem mezi pěstounskou péčí dlouhodobou a přechodnou.

Vymezení konceptu sociální pracovník je pro mě tématem, které mě provází celým studiem oboru sociální práce. Sociální pracovníky lze nalézt v různých sociálních službách a formách sociální práce. V této práci se zaměřím na sociální pracovníky, poskytující služby pro náhradní rodiny v rámci sociálně-právní ochrany dětí.

1 ETNICITA

V následující kapitole se budu zabývat významem pojmu etnicita a jejím vývojem. Vysvětlím související pojmy, kterými jsou například etnická menšina, etnocentrismus, sociální vyloučení a další.

Na úvod lze konstatovat, že pojem etnicita není jednoduché vymezit. Z odborné literatury je patrné, že neexistuje jednotná definice. Obecně lze etnicitu chápat jako určitý systém složený z kulturních, jazykových, historických a teritoriálních faktů. Díky novodobým autorům zjišťujeme, že za důležité nelze považovat pouze takzvané objektivní složky, kterými jsou například jazyk, náboženství a kultura, ale také subjektivní přesvědčení jednotlivců o jejich etnicitě (Matoušek, 2008). Subjektivní přesvědčení odlišuje etnicitu například od rasy. Rasové skupiny se od sebe liší převážně pomocí fyzických znaků, kdežto u etnicity jsou důležité spíše rozdílnosti v hodnotách a normách dané etnické skupiny (Jandourek, 2009). Yip (2013) se ve svém výzkumu mimo jiné zabývá důležitostí etnické příslušnosti pro celkovou identitu jedince. Zjistila, že vědomí etnické identity pozitivně ovlivňuje psychiku jednotlivce.

Samotný pojem etnicita vychází z řeckého slova ethnos, které v překladu znamenalo barbar či pohan. V anglickém jazyce se tento význam používal zhruba od 14. do poloviny 19. století. Američané užívali výraz ethnics v době druhé světové války jako označení pro Židy. Zájem o etnicitu začal nabývat na významu až počátkem 20. století. Mnoho sociálních vědců, včetně Webera, měli za to, že zájem o fenomén etnicity pomalu vymizí. Jejich přesvědčení trvalo zhruba do 50. let 20. století. V odborné literatuře se pojem etnicita začal objevovat až ve druhé polovině 20. století. Poprvé jej údajně použil v roce 1953 americký sociolog Riesman. Přestože termín vznikl již ve starověkém Řecku, považovali autoři pojem za nový. A to převážně z důvodu jeho pozdějšího výskytu v literatuře. Například v Oxford English Dictionary se objevil až v roce 1972 (Eriksen, 2012).

Z několika odborných časopisů a literatury, kterou jsem si procházela, se jevílo velmi zajímavé definování etnicity dle Eriksena (2008), který tvrdí, že důležitost etnicity spočívá v kulturní blízkosti skupin, které přicházejí pravidelně do styku. Tímto tvrzením

Eriksen vyvrátil představu o tom, že etnicita je významnější díky rostoucím kulturním odlišnostem, které jsou příčinou toho, že se skupiny vyvíjely daleko od sebe.

V metodologické části bakalářské práce se budu mimo jiné zabývat identifikací etnicity klientů sociálními pracovníky. Z toho důvodu mě velice zaujal výzkum Pařízkové a Frýberta (2014), kteří se rozhodli konfrontovat perspektivu institucí s pohledem samotných klientů a definicí jejich vlastní identity. Jsou totiž názoru, že: „*definice klienta na základě určitých, stereotypně užívaných fyziognomických znaků nemusí být, a často nebývá, v souladu s jeho vlastní identitou*“ (Pařízková a Frýbert, 2014:87). Cílem práce tedy bylo zjistit, subjektivní pohled klientů na sebe sama. Výzkum ukázal, že v mnoha případech se klienti nepřirazovali do stejné etnické skupiny, do které je, na základě barvy pleti, zařadili sociální pracovníci.

1.1 ETNICKÁ IDENTITA A ORGANIZACE

Jak jsem již zmínila, etnicita se skládá z objektivních a subjektivních složek. V této podkapitole se budu zabývat právě subjektivními složkami, které nabývají stále vyšší důležitosti. Subjektivní etnicita nebo také jinak etnická identita je v podstatě představa vztahující se k vlastní etnicitě (Matoušek, 2008). Znamená to, jak jedinec svoji etnicitu identifikuje, jak ji vnímá a jak v roli příslušníka etnické skupiny vystupuje (Eriksen, 2008). Považuji za důležité zmínit existenci rozdílu mezi identitou a identifikací. Identitu lze označit jako připsanou charakteristiku. Na první pohled se může jevit jako cosi individuálního, ale identita bývá často také skupinová. Kdežto identifikaci můžeme vymezit jako moment ztotožnění s danou identitou neboli uvědomění si své vlastní identity. (Jirka, 2021). Dle Doboš (2021) se termín etnická identita používá k vyjádření něčeho stejného, jednotného nebo také podobného. Autorka dále uvádí, že etnická identita je jakýsi afiliativní konstrukt, v jehož případě na jedince nahlížíme jako na příslušníka dané etnické skupiny. Konkrétní příslušnost je daná několika vlivy, kterými jsou zejména rasové, natální, symbolické a kulturní faktory.

K etnické identitě se také často váže pojem etnická organizace či jednoduše řečeno politika. Etnická organizace je úzce spjata s etnickou identitou. Jedná se totiž o důležité a vzájemně se doplňující projevy etnicity. Autoři se domnívají, že projevy etnicity jsou

kombinací obou aspektů. Je tedy patrné, že identita by bez organizace zcela vymizela (Eriksen, 2008).

1.2 ETNICKÁ MENŠINA

Podle Jandourka (2009) je každý jedinec v zásadě součástí mnoha menšin i většin. Záleží pouze na tom, jak se na slovo menšina díváme. Buď ho můžeme vnímat jako skupinu, která má menší počet členů, nebo jako skupinu, která je z nějakého důvodu utlačovaná vůči druhé, více početné skupině. Pro odlišení někteří autoři označují za menšinu takovou skupinu, jejíž součástí se člověk nestává zcela dobrovolně, ale je nucen v ní být kvůli společnosti. Tento vztah většinové a menšinové společnosti lze označit jako diskriminaci. Ve slovníku sociální práce nalezneme, že etnická menšina je: „*Skupina obyvatel státu, která se svými tradicemi, kulturními znalostmi, jazykem, případně i tělesnými znaky svých příslušníků liší od většinové společnosti tohoto státu.*“ (Matoušek, 2008:56). Dle mého názoru, je právě odlišení menšiny od většiny to, co mimo jiné významně odděluje pojmy etnicita a etnická menšina. Legislativní úprava České republiky zná pouze pojem národnostní menšina. Konkrétně zákon č. 273/2001 Sb. zmiňuje převážně práva příslušníků národnostních menšin, kterými jsou například, právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny, užívání tohoto jazyka v úředním styku a před soudy; právo na sdružování příslušníků národnostní menšiny například v politických stranách a hnutích.

Jirka (2021) ve své publikaci hovoří o takzvaném procesu nation-buildingu, kdy majoritní část obyvatelstva formovala zemi díky společným zájmům, čímž pravděpodobně nevědomky vymezila část obyvatel do postavení etnických menšin. Následně jsou v knize uvedeny 3 hlavní důvody existence menšin, kterými jsou (1) *menšiny daleko od jádra a vlivu národních zájmů* – jednoduše řečeno na ně nedosáhl proces budování národa neboli nation-buildingu; (2) *vystěhovalectví a přistěhovalectví* – což bylo dalším důvodem vzniku menšin, a to zejména v 17. až 20. století; (3) *menšiny vznikly jako autochtonní obyvatelstvo*, které bylo odděleno kvůli různým historickým událostem.

Pro svoji bakalářskou práci jsem shledala přínosným výzkum zaměřený na postoj mladých lidí k menšinám, který se dle výsledků výzkumu mírně posouvá k vyšší toleranci. Dle výzkumu se rasismus projevuje nejčastěji vůči Romům, Rusům a muslimům. Naopak nejvíce pozitivní přístup má majoritní obyvatelstvo k Vietnamcům. Při hodnocení dat výzkumu měly opět nejhorší výsledky Romové. Přestože se přístup k Romům v průběhu času významně zlepšil, i nadále přetrvává fakt, že Romové jsou ve srovnání s ostatními menšinami vnímáni velmi negativně. K názoru, že je život s Romy v ČR komplikovaný se přiklání hlavně muži. Zajímavostí výzkumu dále je, že lidé s nižším vzděláním nejpozitivněji hodnotí soužití s Romy. Co se týče lidských práv, nejempatičtější se mladí lidé stavěli k nedobrovolné sterilizaci Romských žen (Median, 2021).

1.3 ZASTOUPENÍ ETNICKÝCH MENŠIN V ČR

V současné době žije v České republice kolem čtrnácti národnostních menšin, které jsou zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin za menšiny uznány tím, že jim byl přidělen menšinový status. Nejpočetnější skupinou cizinců jsou v České republice Slováci, kteří u nás čítají přibližně 147 tisíc obyvatel. Další významnou skupinou cizinců jsou momentálně Ukrajinci. Dle vlády České republiky se k ukrajinské národnosti v roce 2021 přihlásilo celkem 92 892 obyvatel (Bednařík, 2020). Jejich počet od února 2022 pochopitelně významně vzrostl. K 23.2. 2023 jich na území ČR pobývalo 636 282 (Válová, 2023). Česká republika usiluje o udržování a rozvíjení ukrajinské kultury a ukrajinsko-české vzájemnosti. Vedle slovenské a ukrajinské menšiny jsou další početnou skupinou cizinců v České republice Vietnamci, kterých je momentálně okolo 39 000 (Vláda ČR, 2022). K menšinám žijícím v České republice také řadíme Rusy, Srby, Bulhary, Němce, Poláky, Maďary, Chorvaty, Řeky, Romy a mnoho dalších (Bednařík, 2020).

1.4 ETNOCENTRISMUS, RASISMUS, XENOFobie A DISKRIMINACE

Lukáš Urban definoval etnocentrismus jako „*sumu názorů a přesvědčení o tom, že kultura vlastní sociální skupiny je nadřazena kultuře jiných skupin, že je kvalitnější,*

hodnotnější, morálnější, správnější a více odpovídá požadavkům zdravého rozumu.“ (Urban, 2008:123). Domnívám se, že jeho charakteristika přesně odpovídá tomu, jak chápu etnocentrismus já. Horáková (2022) se ve své publikaci zaměřuje na současné trendy a přístupy sociokulturní antropologie. Za klíčový pojem označuje kulturní rozmanitost nacházející se všude kolem nás. Autorka uvádí, že kulturní rozmanitost je: „nejlepším lékem na etnocentrismus“ (Horáková, 2022:7).

Rasismus lze stručně popsat jako nadřazenost jedné rasy nad druhou rasou (Matoušek, 2008). A xenofobii jako strach z neznámého. Autoři zastávají různé názory. Někteří tvrdí, že se jedná o jeden a ten samý pojem, jiní zastávají názor, že xenofobie je na rozdíl od rasismu přirozená a instinktivní (Kajanová, 2009).

Diskriminaci lze označit jako rozlišování, a to na základě rasy, pohlaví, věku, víry a také samozřejmě etnického původu. Pod pojmem diskriminace si nejčastěji představíme něco negativního, ale je důležité zmínit, že existuje i tzv. pozitivní diskriminace. Projevuje se ve chvíli, kdy cíleně zvýhodňujeme určitou skupinu. Dále se diskriminace dělí na přímou a nepřímou. V případě přímé diskriminace se ve stejné situaci s jednou osobou zachází méně příznivě než s jinou. Toto jednání lze považovat za vědomé a úmyslné. Na rozdíl u diskriminace nepřímé, si diskriminující jedinec patrně neuvědomuje, že jeho rozhodnutí či jednání znevýhodnilo či naopak zvýhodnilo určitého člověka (Kajanová, 2009). Palíšková (2019) se ve své analytické studii zaměřuje mimo jiné na rozdělení diskriminace z hlediska zkoumané problematiky, a to na (1) *post-market discrimination* neboli diskriminace na pracovním trhu (2) *pre-market discrimination* neboli diskriminace v přístupu ke vzdělání. Dále v textu konkretizuje jednotlivé možnosti diskriminace, kterými jsou na úrovni *post-market discrimination* mzdová, zaměstnanecká a profesní organizace. Velmi detailně se zaměřuje na genderovou diskriminaci, kterou rozděluje na genderovou diskriminaci přímou a nepřímou, genderový *gebudgeting*, *mainstreaming* a *stereotyp*.

1.5 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ

S pojmem etnická menšina se také úzce váže téma sociálního vyloučení, kterým jsou ohroženy obvykle menšiny, které nemají dostatek ochrany před diskriminací. Sociálním

vyločením jsou nejvíce ovlivněny menšiny vznikající migrací, lidé se zdravotním postižením, lidé bez domova, senioři a mnoho dalších (Matoušek, 2013).

V knize Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami lze vyčíst, že sociální vyloučení, jinak řečeno sociální exkluze, je: „*proces (případně stav), který určité jednotlivce, rodiny, případně skupiny či celá lokální společenství (komunity) omezuje v přístupu ke zdrojům, které jsou potřebné pro participaci na sociálním, ekonomickém i politickém životě společnosti.*“ (Kajanová, 2009:54). Vznik sociální exkluze není důsledkem jedné situace, ale je kombinací několika faktorů a jevů, které na sebe vzájemně navazují a vytvářejí tzv. začarovaný kruh. Již zmíněné faktory můžeme dělit na vnitřní a vnější. Vnitřní faktory vycházejí z prostředí jedince a řadíme mezi ně například nízké vzdělání. Vnější faktory zapříčiňuje společnost a lze mezi ně zařadit například diskriminaci. Lidé, kteří jsou sociálně vyloučení mají obvykle nízké vzdělání a kvalifikaci, což je následně problémem při jejich snaze získat zaměstnání, proto je většina z nich závislá na sociálních dávkách. Sociálně vyloučení obyvatelé mají zároveň velmi nízký sociální kapitál, což vede k tomu, že mají nízký přístup ke službám, to se následně odráží na jejich zdravotním stavu, proto často pobírají invalidní důchod. Za největší problém vnímám to, že se sociální exkluze přenáší z generace na generaci. Jedinci vyrůstající ve špatných sociálních podmínkách postrádají vzory, které by je vedly ke kvalitnějšímu způsobu života a ukázaly jim, že život lze žít i jiným způsobem (Kajanová, 2009).

Jak z textu vyplývá, etnické menšiny jsou skupiny obyvatel, které jsou velmi často ohroženy sociálním vyloučením. V České republice se sociální exkluze omezuje či zcela odstraňuje na dvou úrovních – politické a občanské. Na politické úrovni jde především o přijímání nových zákonů a opatření sociální ochrany. Na občanské úrovni se o cílovou skupinu starají nestátní neziskové organizace (Matoušek, 2013).

2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE

V následující kapitole se budu zabývat pěstounskou péčí a tématy s ní souvisejícími. Pěstounskou péčí lze charakterizovat jako určitou formu náhradní rodinné péče. V odborné literatuře se často setkáme s tím, že pro vysvětlení pojmu pěstounská péče, autoři užívají srovnání mezi jednotlivými formami náhradní rodinné péče. Nejčastěji pak mezi pěstounskou péčí a osvojením neboli adopcí. Další formy náhradní rodinné péče jsou svěřením do péče jiné osoby a poručenství. Podle Střediska náhradní rodinné péče (2022) vykazují jednotlivé formy následující charakteristiky:

- *Adopce (osvojení)* – základní charakteristikou osvojení je, že rozhodnutím soudu zanikají příbuzenské vztahy mezi biologickými rodiči a dítětem, a naopak vznikají příbuzenské vztahy mezi osvojitelem a dítětem. Osvojitelé se tak z hlediska práva stávají rodiči osvojeného dítěte s veškerou rodičovskou odpovědností (jsou zapsáni v rodném listu dítěte, které získává jejich příjmení).
- *Svěření do péče jiné osoby* – na první pohled se může zdát, že je forma totožná s pěstounskou péčí. Zásadní rozdíl je v tom, že u svěřením do péče jiné osoby nemá pečující osoba nárok na odměnu. Zůstává jí pouze nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, jehož výši určuje soud.
- *Poručenství* – rovněž patří k formám NRP velmi podobným pěstounství. Poručníkem dítěte může být stanovena buď fyzická osoba nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí. Pokud je dítě svěřeno přímo do péče poručníka, vzniká poručníkovi nárok na dávky pěstounské péče.

Méně známou je *hostitelská péče*, která nemá ukotvení v zákoně, a proto ji nelze považovat za formu náhradní rodinné péče. Přesto si myslím, že je důležité, aby zde byla zmíněna. Jde o formu péče, která je zaměřená na děti vyrůstající v dětských domovech. Dítě navštěvuje svého hostitele například o víkendech, svátcích či prázdninách (Jirchářová, 2020).

A nyní zpět k *pěstounské péči*. O jejím vzniku rozhoduje soud. Dále je nutno zmínit, že pěstounská péče je v České republice garantována a financována státem (Nožičková,

2012). Funkcí státu je v tomto případě zajistit bezpečí dítěte a odměnu pěstounů. Styk dítěte s jeho biologickými rodiči není nijak vyloučen. Také rodičovská odpovědnost biologických rodičů zůstává v různé míře zachována (Matoušek, 2013).

Dítě je do pěstounské péče svěřeno, pokud to jeho zájem vyžaduje. Osoba pěstouna musí splňovat a poskytovat záruky řádné výchovy dítěte. Pěstoun zastupuje dítě pouze v běžných záležitostech a nemá na něj vyživovací povinnost (Matoušek, 2008). Pěstounem se může stát zletilý a bezúhonný jedinec nebo pár, který není omezen ve svéprávnosti. Žadatel musí projít procesem prověření obsahujícím sociální šetření, psychologické vyšetření a přípravu před přijetím dítěte. Pěstounská péče je mnohými považována za dočasné řešení umožňující biologické rodině napravit svoji nepříznivou situaci, aby posléze mohla přijmout své biologické dítě zpět (Matoušek, 2013). Děti svěřené do pěstounské péče obvykle své rodiče znají. Pěstoun má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými. Rodiče mohou děti požadovat zpět. Soud takovému návrhu vyhoví, pokud je v souladu se zájmy dítěte (Bubleová, 2018).

2.1 TYPY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Pěstounskou péčí lze rozdělit dle různých kritérií. Za prvé ji můžeme dělit podle původních vazeb a vztahů dítěte k pečující osobě na zprostředkovanou pěstounskou péči a nezprostředkovanou pěstounskou péči. V případě zprostředkované pěstounské péče nemá dítě s pečující osobou žádný příbuzenský vztah. Pěstoun je dítěti vybrán na základě zprostředkování, které provádí krajské úřady. Na rozdíl u nezprostředkované pěstounské péče krajským úřadem potenciální pěstoun neprochází přípravou ani posouzením krajského úřadu. V obou typech pěstounské péče mají pěstouni stejná práva a povinnosti. Jediný rozdíl je u nároku na dávku odměna pěstouna, která náleží pouze zprostředkovanému pěstounovi. Nezprostředkovaní pěstouni mají nárok na příspěvek při pěstounské péči, jehož výše závisí na vyživovací povinnosti pěstouna (MPSV, 2023).

Dále lze pěstounskou péči dělit podle její délky na dlouhodobou pěstounskou péči a pěstounskou péči na přechodnou dobu, jejíž hlavním cílem je umožnit dětem zcela se

vyhnout pobytu v ústavním zařízení. Jde tedy o institut krizový a přechodný. Nejdéle tato forma péče může trvat jeden rok. O umístění dítěte do přechodné pěstounské péče rozhoduje soud, který následně každé tři měsíce přezkoumává, zda důvody, kvůli kterým bylo dítě umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu stále trvají. Za účelem zajištění pěstounské péče na přechodnou dobu vede krajský úřad evidenci osob, které mohou pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat. Potenciální pěstouni musí být připraveni přijmout dítě do péče (Bubleová, 2018). Někdy je pěstounská péče na přechodnou dobu uváděna jako jakýsi mezistupeň před svěřením dítěte do jiné náhradní rodinné péče. Dále lze pěstounskou péči na přechodnou dobu ukončit návratem dítěte do rodiny. Ve výjimečných případech odchází děti z pěstounské péče na přechodnou dobu do ústavní péče, kterou jsou například dětské domovy, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, výchovné ústavy nebo dětská centra (Macela, 2019). Hlavní rozdíl dlouhodobé pěstounské péče a pěstounské péče na přechodnou dobu spočívá v tom, že u pěstounské péče na přechodnou dobu pobírá pěstoun odměnu pěstouna soustavně, a to i v případě, že zrovna nemá žádné dítě v pěstounské péči (Řezáč, 2022).

V dnešní době je velmi aktuální globálním tématem profesionalizace krátkodobé pěstounské péče a specializace pěstounů. V případě profesionalizace jde v podstatě o určitou formu zaměstnání, pro které existují dva modely: (1) *pěstounství jako druh zaměstnání* – pěstoun se ocitá v roli zaměstnance a mezi ním a dítětem se nevytváří právní vztah, (2) *pěstounství na základě akreditace* – pěstoun se stává OSVČ. Pěstoun v roli profesionála se může v podstatě stát kolegou sociálních pracovníků. Avšak plné zavedení profesionální pěstounské péče není zatím v ČR možné kvůli nynější právní úpravě. Nejčastějším argumentem pro plné zavedení profesionální pěstounské péče je, že: „*pěstouni v roli zaměstnanců se stanou chladnými profesionály bez jakéhokoliv vztahu k dítěti, jejichž hlavní motivací se stanou peníze.*“ (Macela, 2019:113). Jednou z největších překážek se stává fakt, že dle zákoníku práce není povolena nepřetržitá pracovní doba. V České republice nebylo doposud nalezeno právně komfortní řešení na otázku nepřetržité pracovní doby. Na profesionalizaci pěstounské péče se váže téma specializace pěstounů. V literatuře lze nalézt řadu rolí pěstounské péče. Jsou jimi:

funkce krizová, funkce odlehčovací, funkce plánovitě krátkodobé péče, funkce terapeutická a sdílená pěstounská péče. Z toho vyplývá možná existence specializace pěstounů na přechodnou roli, která by měla být ukotvena v oblasti hmotné podpory. Autor v textu dále odkazuje na důležitost pěstounské péče, která by díky profesionalizaci a specializaci mohla nabídnout mnohem vyšší potenciál (Marcela, 2019). Autorka Kubíčková (2011) ve své publikaci rovněž poukazuje na důležitost pěstounské péče. Dále také hovoří o existenci reformy péče o ohrožené děti, kde by jedním z jejích kroků mělo být navyšování počtu pěstounských rodin a jejich profesionalizace.

Specifickým typem pěstounské péče je příbuzenská pěstounská péče, která má v ČR nejvyšší procentuální zastoupení celkového počtu pěstounů. Nejčastěji se lze setkat s příbuzenskou pěstounskou péčí ve vztahu prarodič – vnouče, sourozenec – sourozenec a teta/strýc – neteř/synovec (Kubíčková, 2011). V zákoně 89/2012 Sb., konkrétně v § 962 (2) se můžeme dočíst následující *„Ujala-li se osobní péče o dítě osoba příbuzná nebo dítěti blízká, dá jí soud přednost před jinou osobou, ledaže to není v souladu se zájmy dítěte“*. Příbuzenská pěstounská péče s sebou nese určitá rizika, která tkví především v nedostatečné připravenosti budoucích pěstounů. Příbuzenští pěstouni totiž nemají povinnost odborné přípravy a mapování. Dále se u příbuzných mohou projevat stejné patologické jevy jako u biologických rodičů dítěte, což může vést k opětovnému odebrání dítěte z péče. Pochopitelně, vše má své výhody i nevýhody. Významnou výhodou příbuzenské pěstounské péče je nenarušování rodinných vazeb a do značné míry ani identity dítěte. Dítě budoucího pěstouna obvykle zná a přichází do známého prostředí (Řezáč, 2022).

2.2 PROCES ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Jak již bylo zmíněno výše, o svěřením dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud. Obecní úřad obce s rozšířenou působností založí dítěti tzv. spisovou dokumentaci, ve které jsou uvedené veškeré důležité informace o daném dítěti. Nalezneme v ní například osobní údaje dítěte, doklad o státním občanství, údaje o sociálních poměrech dítěte, zprávu o zdravotním stavu atd. Následně je vytvořena evidence krajským úřadem, který

posuzuje vhodnost žadatelů o pěstounskou péči (MPSV, 2023). Proces zprostředkování má několik fází, kterými jsou podání žádosti o zprostředkování pěstounské péče, posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče obecním úřadem obce s rozšířenou působností, posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče krajským úřadem, výběr pěstounské rodiny a navazování kontaktu s dítětem (Bubleová, 2018).

1) Podání žádosti o zprostředkování pěstounské péče

Žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče podává fyzická osoba u příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Žadatel musí být občanem ČR. Výjimka platí pro cizince, kteří mají na území ČR povolen trvalý pobyt nebo přechodně pobývají na území ČR po dobu 1 roku (Bubleová, 2018).

2) Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče obecním úřadem obce s rozšířenou působností

Obecní úřad obce s rozšířenou působností zavede podobně jako u dítěte spisovou evidenci, která obsahuje osobní údaje o žadateli, doklad o státním občanství, opis z evidence Rejstříku trestů, zdravotní stav žadatele, příjmy, výdaje a další ekonomické poměry žadatele atd. Následně je dokumentace postoupena krajskému úřadu (Bubleová, 2018).

3) Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče krajským úřadem

Krajský úřad rozhoduje o zařazení či nezařazení žadatelů do evidence na základě odborného posouzení. Krajský úřad provádí posouzení v oblasti zdravotního a psychického stavu žadatele o pěstounskou péči (Bubleová, 2018).

4) Výběr pěstounské rodiny

Párování konkrétního dítěte s pěstounskou rodinou je poměrně náročný proces vykonávaný odbornými pracovníky krajského úřadu a odborníky z praxe. Z metodické příručky Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka je s důrazem napsáno:

„Vždy je dítěti vybírána taková rodina, která je připravena přijmout dítě právě takové, jaké je.“ (Bubleová, 2018:29).

5) Navazování kontaktu s dítětem

Úkolem krajského úřadu je, co nejvíce usnadnit přechod dítěte do náhradní rodiny. Je velice důležité, aby pěstoun znal všechny důležité informace o daném dítěti. Pěstoun obdrží písemné oznámení, že je vhodným pěstounem pro konkrétní dítě. Následně má možnost se s dítětem seznámit a do 30 dnů podat žádost o svěřeni dítěte do péče (Bubleová, 2018).

2.3 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA PĚSTOUNSKÉ PÉČE

V České republice pěstounskou péči upravuje především zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V občanském zákoníku, konkrétně v § 958 - § 970, se dozvíme základní informace o pěstounské péči. Například práva a povinnosti pěstounů, vznik a zánik pěstounské péče (Zákon č. 89/2012 Sb.). V páté části zákona o sociálně-právní ochraně dětí zjistíme výše zmíněné informace rozepsané podrobněji. Navíc jsou v tomto zákoně, v § 47, popsána společná ustanovení o dávkách pěstounské péče (Zákon č. 359/1999 Sb.).

2.4 DŮVODY UMÍSTĚNÍ DÍTĚTE DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Příčin a následných důvodů umístění dítěte do pěstounské péče existuje nespočet. Mezi typické příklady patří, že se rodiče o dítě nemohou, neumějí, nedovedou či nechtějí postarat. V extrémních případech dítě dokonce týrají (Krtičková, 2014). Další příklady uvádí například Uhlířová (2010): úmrtí rodičů, nezvládnutí péče o dítě z důvodu mládí a nezralosti rodičů, odebrání dítěte rodičům kvůli jejich patologickému způsobu života či psychické problémy rodičů. Ve studii o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálně-právní ochrany dětí se dočteme, že nejčastější příčiny jsou zanedbávání výchovy/péče, výchovné problémy dítěte, opuštění/vzdání se

dítěte, závislosti rodičů, týrání a mnohé další. Velice často jde o kumulaci zmíněných příčin. Pod pojmem zanedbávání výchovy/péče si lze představit například neschopnost dítěti zajistit základní fyziologické potřeby, zdravotní péči, hygienu či bydlení. Příklady jsou velmi často důsledkem špatné životní situace rodičů zapříčiněné například nezaměstnaností, užíváním návykových látek atd. Důvodem zanedbání péče může být také mládí a nezralost rodičů nebo psychické problémy (MPSV, 2017). Pemová a Ptáček (2016) ve své publikaci uvádí, že zanedbávání péče o dítě je nejzávažnější sociálně-patologický jev.

2.5 DÍTĚ ODLIŠNÉHO ETNIKA V PĚSTOUNSKÉ PÉČI

V rámci podkapitoly Dítě odlišného etnika v pěstounské péči se budu zabývat případnými odlišnostmi a úskalími v pěstounské péči o dítě jiného etnického původu. Z první kapitoly, která je zaměřená na obecné pojetí významu etnicity, je patrné, že neexistuje jasný návod k určování etnicity člověka. Mezi děti odlišného etnika v pěstounské péči patří nejčastěji romské děti, smíšené děti (vietnamsko–romské, romsko-slovenské atd.), slovenské děti, černošské děti, bulharské děti a mnoho dalších. Nejdéle pak na náhradní rodinu čekají děti romského etnika. S největší pravděpodobností je to převážně kvůli etnickým předsudkům ze strany společnosti. Veřejnost obvykle od typického Roma očekává zahálčivý způsob života. Potenciální pěstouni mají následně strach z příliš velké odlišnosti v chování dítěte. Často pak například u romských dětí panuje ze strany pěstounů obava o velmi temperamentní povahu a nízkou motivaci dítěte. Dále se obávají, jak bude společnost reagovat na odlišnost dítěte. Z textu výše se lze dočíst, že pěstoun nesmí dítěti bránit v kontaktu s jeho biologickou rodinou. Což je další motiv k jistým obavám potenciálních pěstounů. Navázání kvalitní spolupráce mezi pěstouny a biologickými rodiči totiž mnohdy nebývá vůbec snadné. Mezi časté obavy také patří fakt, že dítě dříve či později začne hledat samo sebe. Z toho důvodu je velmi důležité, aby pěstoun pomáhal pozitivně budovat identitu dítěte. Existuje pravidlo pěti P, které lze využít při budování pozitivní identity dítěte odlišného etnika v pěstounské péči. Jsou jimi (a) přijmout odlišnost, (b) postupně, (c) přirozeně, (d) pozitivně, (e) plánovitě (Vančáková, 2011).

Vančáková se obecně zajímá o téma romských dětí v náhradní rodinné péči, a to konkrétně například ve své publikaci „Romské dítě v náhradní rodině“ z roku 2017. Je přesvědčená o tom, že se Romské děti, vyrůstající u neromských rodičů, ocitají tzv. mezi dvěma světy – romským a neromským. Zde autorka opět odkazuje na důležitost práce s identitou dítěte: „*Součástí osobní identity každého člověka je pocit příslušnosti ke svému národu, znalost jeho historických kořenů, kulturního dědictví, důležitých osobností historie i současnosti, specifických společenských norem a zvyků atd.*“ (Vančáková, 2017:8). Velmi často se lze setkat s tím, že rodina s romskou identitou nepracuje, a dítě tak přebírá zvyky, tradice, pravidla a normy typické pro majoritní společnost. I přes to všechno se dítě obvykle dříve či později setkává s tím, že je majoritní společností, jejíž pravidly se doposud řídilo, diskriminováno. Z důvodu nevybudované identity dítě neví, kam patří a ocitá se mezi dvěma světy. Světem neromským, ve kterém je odmítáno a odkazováno na svět svého původu a romským světem, ve kterém nemá jasně vybudovanou identitu kvůli malým zkušenostem s romskou etnickou skupinou. Autorka přirovnává pocity dítěte k pohybu ve vzduchoprázdnu: „*Jako by nikam nepatřil, neměl žádnou hodnotu.*“ (Vančáková, 2017:8).

3 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

V dnešní době neexistuje jednotná definice pojmu sociální pracovník. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům či skupinám, které se ocitly v nepříznivé životní situaci (Holasová, 2014). MPSV formuluje pojem sociální pracovník mimo jiné také jako „osobu, která identifikuje podmínky a události, které v rámci životní situace konkrétního jedince, rodiny, skupiny nebo komunity vyvolávají nesnáze v interakcích se subjekty v sociálním prostředí na "mikro", "mezzo" a "makro" úrovni, a to ve všech aspektech dalších systémů společnosti, v nichž se jedinec pohybuje“. (MPSV, 2014:3)

V zákoně se dozvíme, že sociální pracovník „vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb“ (§ 109 zákona č. 108/2006 Sb.) Z toho vyplývá, že sociální pracovník je kvalifikovaný odborník se znalostmi z několika společenských disciplín, kterými jsou například sociální politika, psychologie a právo. Sociální pracovník také spolupracuje s odborníky jiných pomáhajících oborů, a to především z důvodu různorodosti problémů a životních situací klientů (Matoušek, 2013). Díky multidisciplinárnímu záběru oboru si veřejnost mnohdy špatně vysvětluje pracovní náplň sociálního pracovníka. Mnozí se domnívají, že sociální práce je především o plnění administrativních úkonů. Pochopitelně je to velká část práce mnohých sociálních pracovníků na úřadech a také v neziskových organizacích, ale soudě dle výčtu ze zákona č. 108/2006 Sb. je zde i mnoho jiných činností, které sociální pracovník vykonává. Dále se lze často setkat s tím, že lidé zaměňují sociální pracovníky s pomáhajícími pracovníky z různých oborů. Nejčastěji pak s psychology, lékaři, asistenty, pedagogy či fyzioterapeuty (Elichová, 2017).

3.1 ZPŮSOBILOST K VÝKONU PROFESE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Podle zákona č. 108/2006 Sb. se může sociálním pracovníkem stát každý, kdo je plně svéprávný, bezúhonný a zdravotně způsobilý. Dále musí mít minimálně vyšší odborné vzdělání v oboru zaměřeném na sociální práci nebo vysokoškolské vzdělání se zaměřením na daný obor.

3.2 KOMPETENCE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Výše zmíněné vzdělání by mělo absolventy škol sociální práce obohatit o jisté sociální schopnosti. Přesto je patrné, že potřebnou kompetentnost získává sociální pracovník díky zkušenostem v průběhu praxe. Mezi kompetence, které jsou od sociálních pracovníků očekávány, řadíme praktické odborné způsobilosti, komunikační způsobilosti, analytické a metodické způsobilosti, lektorské způsobilosti, způsobilosti k zachování si vlastní integrity, schopnost odborně růst a schopnost jednat v souladu s etickými hodnotami a principy profese (Mátel, 2019).

3.3 ROLE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Pojem role je obecně chápáný jako „*očekávaný způsob chování, který se váže k jistému sociálnímu statutu*“ (Mátel, 2019:31). Role sociálních pracovníků zkoumal například Řezníček (1994), který následně dodal, že se role vzájemně prolínají a tzv. čistý typ role neexistuje. Kvůli různým povahám problému a typu klientů je důležité uvažovat o možnosti převládání jednotlivých rolí, kterými jsou:

- (1) Pečovatel nebo poskytovatel služeb
- (2) Zprostředkovatel služeb
- (3) Cvičitel (učitel) sociální adaptace
- (4) Poradce nebo terapeut
- (5) Případový manažer
- (6) Manažer pracovní náplně

- (7) Personální manažer
- (8) Administrátor
- (9) Činitel sociálních změn

Mátel (2019) se rovněž zabýval rolemi sociálních pracovníků. Kromě výše uvedených dále zmiňuje následující:

- (1) Mediátor
- (2) Facilitátor
- (3) Vzdělavatel
- (4) Analytik a evaluátor
- (5) Advokát
- (6) Manažer změn

3.4 ORIENTACE SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

Orientace sociálních pracovníků vychází ze čtyř kategorií chápání sociální práce, kterými jsou administrativní, profesionální, filantropické a aktivistické (Elichová, 2017). V případě **administrativního chápání** je sociální pracovník úředníkem, který vyřizuje žádosti a další administrativu. Jde-li o sociálního pracovníka u **profesionálního chápání**, očekává se, že bude profesionálně pomáhat zvládnout složitou životní situaci svého klienta. U **filantropického chápání** je vše založeno na vztahu klienta a sociálního pracovníka. A nakonec **aktivistické chápání**. Zde sociální pracovník představuje partnera pomáhajícího klientům jako sobě rovným (Mátel, 2019).

3.5 OSOBNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

Ne všechny předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka se dají naučit v průběhu studia sociální práce. Existuje řada osobnostních předpokladů, které by měl mít sociální pracovník tzv. v sobě. Jsou jimi především empatie a sociální cítění. Sociální pracovník by měl být odpovědný vůči sobě, což znamená, že si uvědomuje

svoje silné a slabé stránky. K uvědomění slouží celá řada podpůrných technik, kterými jsou ku příkladu sebereflexe, samostudium, supervize atd. (Mátel, 2019). Osobnostními předpoklady se zabýval také Řezníček (1994) z jehož knih čerpá mnoho novodobých autorů. V knize *Metody sociální práce*, Řezníček hovoří o tzv. umění sociální práce čímž myslí kombinaci osobnostních rysů, kterými jsou nadání, zkušenosti, osobní hodnoty a intuitivní tvořivost. Svě jedinečné osobnostní rysy následně sociální pracovníci uplatňují ve vztahu ke klientovi. Osobnostní rysy a jakýsi talent pro sociální práci považuje autor za stejně důležité jako odborné znalosti. Autor následně zmiňuje několik osobnostních předpokladů, které úspěšný a nápomocný vztah mezi sociálním pracovníkem a klientem předpokládá. Jsou jimi zejména: empatie, vřelost, opravdovost a flexibilní důraznost. Řezníček je totiž přesvědčený o tom, že: *„Bez schopnosti vhledu do situace klienta, bez vstřícného zájmu a respektu vůči němu a bez jednoznačné komunikace je pracovní vztah ke klientům značně problematický, nemotivuje ke spolupráci a může zůstat v podstatě nefunkční.“* (Řezníček, 1994:23). Autor dále zmiňuje důležitost osobního pojetí toho, co je dobré a špatné. Odkazuje se také na anglosaskou praxi, která klade důraz zejména na respektování základních lidských práv, smysl pro sociální spravedlnost, respektování osobní svobody a uznávání zásady svobodného rozhodování klientů (Řezníček, 1994).

3.6 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK OSPOD

Orgán sociálně-právní ochrany dětí je státní orgán, který je součástí každého obecního úřadu s rozšířenou působností. Sociální pracovníci v agendě OSPOD zastupují děti při soudních jednáních, podávají návrh k soudu na zbavení výkonu rodičovské odpovědnosti, sledují výkon ústavní péče a mnoho dalších (Matoušek, 2008). Cílovou skupinou OSPOD jsou ohrožené, zneužívané, zanedbané, problémové, opuštěné a osiřelé děti do 18, případně 26, let (Tomeš, 2011).

OSPOD legislativně upravuje zákon č. 359/1999 Sb., který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí jako *„ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které*

nemůže být trvale nebo dočasně vychovááno ve vlastní rodině“ (§ 1 zákona č. 359/1999 Sb.).

Sociální pracovník OSPOD úředně dohlíží na výkon pěstounské péče – vydává souhlas s uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče, může podat žádost o předběžné opatření a vypracovává individuální plán ochrany dítěte. Dále provádí minimálně 1x za 6 měsíců sociální šetření v rodině a vyhodnocuje situaci rodiny (Řezáč, 2022).

3.7 KLÍČOVÝ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

Během procesu zprostředkování pěstounské péče je každé rodině přidělen tzv. klíčový sociální pracovník, který je s rodinou v dlouhodobém kontaktu a vstupuje do jejího přirozeného prostředí. „*Cílem doprovázení je naplnění nejlepšího zájmu a potřeb dítěte svěřeného do pěstounské péče prostřednictvím podpory, pomoci, rozvoje dovedností a vzdělávání osob pečujících/v evidenci. Respektujeme individualitu každé rodiny, její tradice a zvyklosti.*“ (Sdružení pěstounských rodin, 2017:4). První úkon, který musí klíčový pracovník udělat, je podepsat se zájemcem Dohodu o výkonu pěstounské péče. Dále se také seznamuje s rodinou a dítětem přijatým do pěstounské péče. Velmi důležité je navázání důvěry klíčového pracovníka s rodinou. Klíčový pracovník by měl především posilovat kompetence pěstounských rodin. Rodina společně s klíčovým pracovníkem sestavuje tzv. plán doprovázení rodiny, který je pečlivě mapován a je kontrolováno jeho dodržování.

Správný klíčový pracovník by měl mít následující kompetence – orientovat se v problematice sociálně-právní ochrany dětí, měl by znát specifika a potřeby dětí v náhradní rodinné péči, znát specifika a potřeby rodinného systému náhradní rodinné péče, znát organizaci, ve které doprovázení vykonává, měl by být kompetentní v sebeřízení a plánování postupů, orientovat se v životních situacích klienta, měl by mít komunikační dovednosti, odborně růst a mít technické a právní povědomí (Řezáč, 2022).

3.8 VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

Mimo VŠ a VOŠ se zaměřením na obor sociální práce „*je zaměstnavatel povinen zabezpečit sociálnímu pracovníku další vzdělávání v rozsahu nejméně 24 hodin za kalendářní rok, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci*“ (§ 111 zákona č. 108/2006 Sb.). Formou dalšího vzdělávání existuje v dnešní době několik. Jsou jimi zejména různé kurzy, školicí akce, odborné stáže a konference. Další formou vzdělávání sociálních pracovníků je specializační vzdělávání zajišťované VŠ a VOŠ navazující na získanou odbornou způsobilost. Sociální pracovník následně získá osvědčení nebo potvrzení o absolvování dalšího vzdělávání (Zákon č. 108/2006 Sb.).

4 METODOLOGICKÁ ČÁST

V rámci metodologické části práce se věnuji zpřesnění hlavního cíle výzkumu, formulaci hypotéz a dílčích výzkumných otázek. Zdůvodňuji volbu výzkumné metody a analýzy dat. Dále také definuji výzkumný soubor. Nakonec se zabývám etikou a limity výzkumu.

4.1 VOLBA METODY VÝZKUMU A ANALÝZY DAT

Hlavní výzkumná otázka práce zní: **Jaký je vztah etnicity dítěte a důvodů jeho svěřením do pěstounské péče z pohledu sociálních pracovníků?** Odpověď na otázku zjišťuji pomocí smíšeného výzkumu, který čerpá z výhod kvantitativního i kvalitativního výzkumu a podle Hendla (2008) přináší několik benefitů. Zejména uplatňuje výhody obou výzkumných strategií. Díky tomu lze získat relevantnější odpovědi na položené otázky. Kvantitativní přístup může poskytnout širší povědomí o rozsahu a frekvenci výskytu různých faktorů spojených s etnicitou dětí a jejich umístěním do pěstounské péče. Na druhou stranu kvalitativní přístup může poskytnout hlubší porozumění kontextu a motivacím, které stojí za rozhodnutími sociálních pracovníků. Kvantitativní data jsem získávala pomocí dotazníkového šetření přes Google Formulář, který automaticky data zaznamenává a utváří z nich grafy. Pro následné zpracování jsem využila Microsoft Excel, kde jsem, z mého pohledu, vytvořila přehlednější grafické zpracování dat. Kvalitativní data jsem získávala pomocí rozhovorů, které jsem následně analyzovala pomocí metody otevřeného kódování. Podle Švaříčka a Šed'ové (2007) se jedná o velmi univerzální a efektivní metodu analýzy dat. Prošla jsem si přepisy rozhovorů a označila v nich pasáže, které určitým způsobem souvisely s výzkumnými otázkami nebo jsem je považovala za přínosné pro zjištění odpovědi na hlavní výzkumnou otázku. Analyzovaný text jsem rozdělila na jednotky a označila je barvami. Mnou vybrané pasáže byli vždy spjaty s určitou dílčí výzkumnou otázkou, proto jsem jim následně dle jednotlivých otázek přiřadila kód.

4.2 KVANTITATIVNÍ ČÁST

Pro první část výzkumu jsem zvolila kvantitativní výzkumnou strategii pomocí metody dotazníkového šetření. Zjištěná data mi pomohla pochopit problematiku v obecnějším smyslu. Ze získaných dat jsem vytvořila grafy v Microsoft Excel (viz 5. kapitola). Díky čemuž jsou data přehlednější.

4.2.1 FORMULACE HYPOTÉZ

Prvním krokem kvantitativní části výzkumu bylo stanovení hypotéz neboli domněnek o pravdivosti určitého výroku. V odborné literatuře se dočteme, že jsou jakýmsi spojovacím mostem mezi teorií a metodologií. Jejich důležitost spočívá nejen v obohacení teorie, ale také k minimalizaci subjektivity výzkumníka (Reichel, 2009).

První stanovená hypotéza zní: **Podle sociálních pracovníků neexistuje významný vztah mezi etnickou identitou dítěte a důvodů jeho svěřením do pěstounské péče.** Domnívám se, že uvedená hypotéza je zcela zásadní. Její potvrzení nebo vyvrácení mi z velké části přinese odpověď na hlavní výzkumnou otázku. Případná existence vztahu mezi etnickou identitou a důvodů svěřením do pěstounské péče by mohla být velmi problematická nejen pro děti, které by z důvodu odlišné etnicity neměly stejné příležitosti, ale také pro sociální pracovníky, kteří by následně byli obviněni z diskriminace odlišných etnických skupin. Z důvodu rovnosti příležitostí napříč etnickými skupinami je velmi žádoucí stav neexistence tohoto vztahu.

Druhou hypotézu jsem formulovala následovně: **Podle sociálních pracovníků schopnost respektovat etnickou identitu dítěte může hrát klíčovou roli v úspěchu péče a možném návratu dítěte do biologické rodiny.** Jsem přesvědčená, že mi zmíněná hypotéza pomůže blíže nahlédnout ke zkoumanému fenoménu a lépe pochopit spojitost mezi etnicitou dítěte a důvodů jeho svěřením do pěstounské péče. Cílem tohoto zjištění je mimo jiné dokázat, že respektování etnické identity je opravdu velice důležité pro všechny zúčastněné strany.

Třetí a zároveň poslední hypotéza zní: **Sociální pracovníci by mohli být vystaveni vlastním předsudkům a stereotypům ohledně určitých etnických skupin, což by mohlo ovlivnit jejich posouzení a rozhodování v procesu pěstounské péče.** Sociální pracovník by měl být nestranný a při rozhodování by neměl dávat na vlastní předsudky. Avšak je nutné uznat, že i sociální pracovník je pouze člověk a předsudkům a stereotypům může být vystaven na základě své vlastní zkušenosti. V teoretické části se můžeme dočíst o diskriminaci, která je všude kolem nás. Z toho důvodu považuji existenci této hypotézy za relevantní.

4.2.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkumný soubor je tvořen sociálními pracovníky náhradní rodinné péče a pracovníky odboru sociálně-právní ochrany dětí, kteří doprovází pěstounské rodiny. Do internetového vyhledávače jsem zadala *organizace doprovázející pěstounské rodiny*. Na stránkách jsem si dohledala kontakt na pracovníky náhradní rodinné péče a oslovila je prostřednictvím emailu. Dále jsem také kontaktovala pracovníky OSPOD, kteří doprovází pěstounské rodiny. Přestože jsem rozeslala dotazník téměř po celé České republice, dostalo se mi relativně málo odpovědí. Proto jsem se rozhodla kontaktovat Asociaci Dítě a rodina a požádala je o zaslání dotazníku svým členům. Pracovník organizace mému přání vyhověl a ve výsledku se mi podařilo získat celkem 83 odpovědí.

4.2.3 ETIKA A LIMITY VÝZKUMU

Na moji žádost respondenti dobrovolně odpovídali na zcela anonymní dotazník. Působnost dotazníkového šetření byla zaměřena na celou Českou republiku. Snažila jsem se získat, co nejvíce dat, abych tím podpořila reliabilitu závěrů. Nakonec se mi podařilo nasbírat celkem 83 odpovědí. Vzhledem k výzkumné otázce věřím, že jsou nasbíraná data dostačující.

4.3 KVALITATIVNÍ ČÁST

Druhá část výzkumu je kvalitativní výzkumná strategie, která mi pomohla zkoumat fenomén více do hloubky. Pro zjištění dat jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru, kdy má výzkumník předem připravený seznam témat, která chce s respondentem probrat. Seznam pomáhá držet směr rozhovoru, avšak není nutné se ho striktně držet. Otázky je možné dle situace upravovat nebo přidávat (Hendl, 2008). Rozhovory jsem se souhlasem respondentů nahrála, pečlivě přepsala a analyzovala je pomocí metody otevřeného kódování.

4.3.1 FORMULACE DÍLČÍCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Při tvorbě kvalitativní výzkumné části bakalářské práce jsem formulovala dílčí výzkumné otázky, které nám otevírají nové pohledy na danou problematiku a umožňují nám pojmout téma více ze široka. **DVO 1: Jaké jsou dle sociálních pracovníků nejčastější důvody umístění dětí do pěstounské péče a jak se liší v různých etnických skupinách?** Z teoretického ukotvení víme, že existuje řada důvodů, proč se děti umisťují do pěstounské péče. Mě však blíže zajímá, zda se důvody liší napříč etnickými skupinami.

DVO 2: Jaký je postoj sociálních pracovníků k vlivu etnické identity na proces svěřením dítěte do pěstounské péče? Každý člověk je součástí určité etnické skupiny, která má svá specifika. Cílem DVO 2 je zjistit, zda sociální pracovníci zastávají názor, že má etnická identita určitým způsobem vliv na proces svěřením dítěte do pěstounské péče.

DVO 3: Jak sociální pracovníci identifikují a respektují etnickou identitu dítěte během pěstounské péče? Identifikace etnické identity může být křehké, avšak velmi důležité téma. Člověk má, dle mého názoru, přirozenou potřebu dříve či později hledat sám sebe a identifikovat vlastní etnicitu. Myslím si, že čím dříve dojde ke správné identifikaci etnické identity, tím lépe.

DVO 4: Jaké konkrétní předsudky a stereotypy mohou sociální pracovníci mít ohledně určitých etnických skupin? I sociální pracovníci jsou pouze lidé a mohou být

vystaveni vlastním předsudkům a stereotypům vůči různým etnickým skupinám. Za důležité považuji případné předsudky a stereotypy včas identifikovat a pracovat s nimi.

DVO 5: Jaká opatření mohou sociální pracovníci přijmout k respektování etnické identity v rámci pěstounské péče? Cílem této otázky je zjistit, zda existují opatření k respektování etnické identity a jestli jsou sociální pracovníci ochotný je přijmou nebo jestli je přijímají.

4.3.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Při zasílání dotazníku organizacím v Plzeňském kraji jsem se zeptala, zda by bylo případně možné udělat rozhovor. Nebylo jednoduché předem stanovit počet rozhovorů, které bude pro nasycení dat potřeba učinit. Nakonec mám celkem 4 rozhovory se sociálními pracovníky náhradní rodinné péče.

4.3.3 ETIKA A LIMITY VÝZKUMU

Sociální pracovníci s rozhovorem zcela dobrovolně souhlasili a podepsali informovaný souhlas (viz příloha č. 1). Domnívám se, že 4 rozhovory jsou pro účely mého výzkumu dostačující. Na začátku každého rozhovoru jsem sociální pracovníky nechala v klidu přečíst informovaný souhlas a sdělila jim, že rozhovor je zcela anonymní. Následně jsem je požádala, zda by bylo možné rozhovor nahrávat s čímž všichni respondenti souhlasili. Rozhovory jsem nahrávala pomocí diktafonu v mobilním telefonu. Poté jsem všechny rozhovory přepsala a začala s analyzováním.

5 INTERPRETACE A DISKUZE

Pátou část bakalářské práce věnuji interpretaci a diskuzi zjištěných dat. Pokusím se smysluplně prezentovat zjištěné výsledky výzkumu. Dle zjištěných dat potvrdím či vyvrátím stanovené hypotézy a zodpovím výzkumné otázky.

5.1 KVANTITATIVNÍ ČÁST

Jak již bylo zmíněno výše, kvantitativní část výzkumu jsem prováděla pomocí metody dotazníkového šetření. Dotazník měl 8 otázek. Rozeslala jsem jej do organizací zaměřující se na náhradní rodinnou péči. Celkem se mi podařilo nasbírat 83 odpovědí.

Otázka č. 1

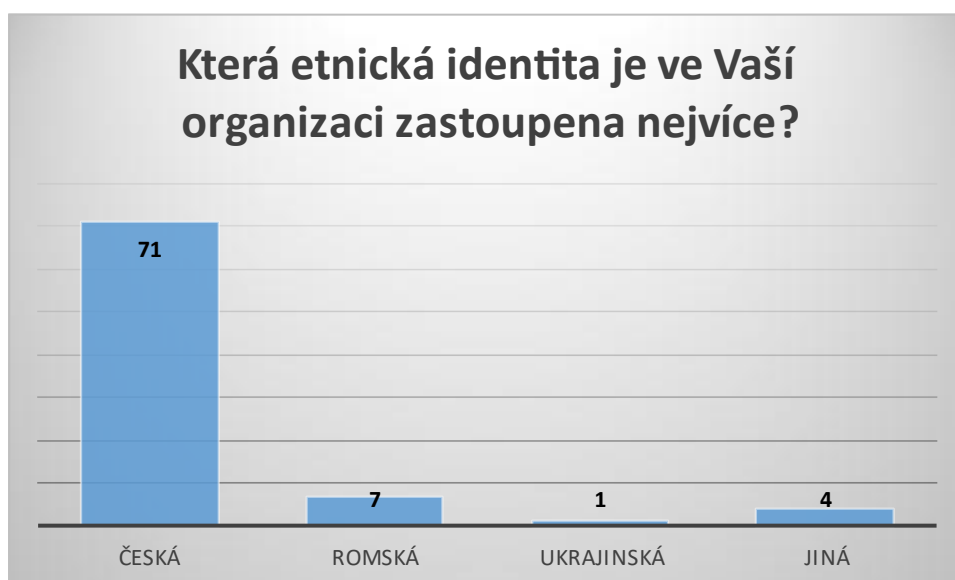

Zdroj: vlastní analýza

Otázka č. 1 byla jako jediná s možností více odpovědí, jelikož jsem si byla vědoma, že v mnoha případech může jít o kombinaci více faktorů. V možnosti otevřené odpovědi respondenti nejčastěji odpovídali, že jde obvykle o kombinaci zmíněných důvodů. Z grafu lze vyčíst, že dle sociálních pracovníků je nejčastějším důvodem umístění dítěte do pěstounské péče odebrání dítěte rodičům kvůli jejich patologickému způsobu života. Dále sociální pracovníci důvod spatřují ve výkonu trestu rodičů či nezvládnutí péče

o dítě z důvodu mládí a nezralosti rodičů. Psychické problémy rodičů jsou sociálními pracovníky vnímány jako důležitý faktor, i když méně častý. Pouze 5 respondentů odpovědělo, že důvodem umístění dítěte do pěstounské péče je úmrtí rodičů. To naznačuje, že tato situace je relativně vzácná ve srovnání s ostatními důvody. Celkově z výsledků vyplývá, že důvody umístění dítěte do pěstounské péče mohou být různorodé a často se jedná o kombinaci více faktorů, které vedou k rozhodnutí sociálních pracovníků a soudů. Jejich cílem je najít pro dítě prostředí, kde bude bezpečné a kde mu bude poskytnuta potřebná péče a podpora pro jeho zdravý vývoj.

Otázka č. 2

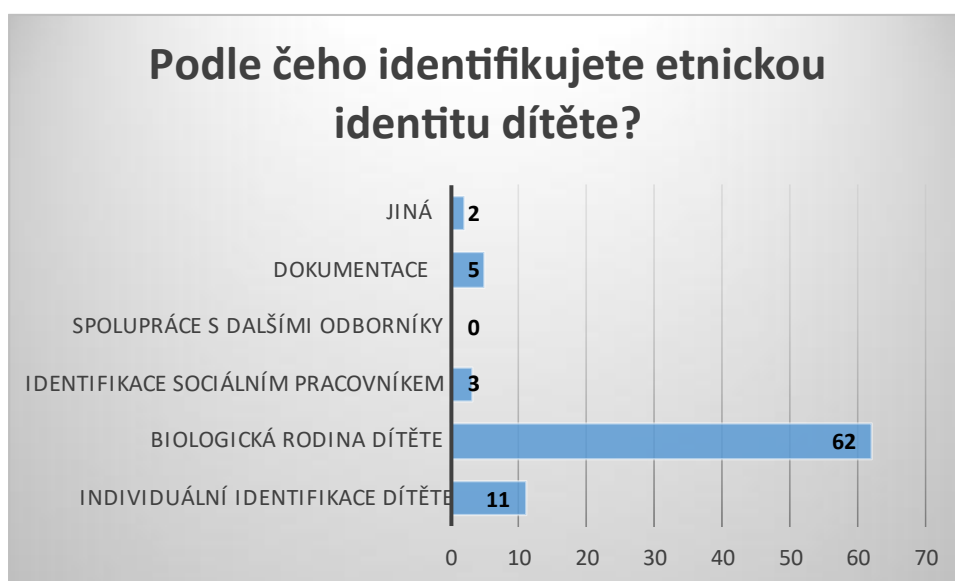

Zdroj: vlastní analýza

Samotné závěry z druhé otázky mohou být do značné míry překvapivé a naznačují široké spektrum vnímání etnické identity v České republice. V možnosti otevřené odpovědi respondenti nejčastěji odpovídali, že je to obvykle půl na půl česká a romská etnická identita. Zajímavé by bylo zjistit, jak vlastně sociální pracovníci etnicitu vnímají. Můžeme očekávat různé pohledy a interpretace. Pro mnohé z nich může být samotný koncept komplexním pojmem, jenž se skládá z různých prvků. Někteří mohou mít tendenci vidět etnickou identitu jako měnící se podle okolností a životních situací. Důležitým faktorem může být i osobní zkušenost sociálního

pracovníka s různými etnickými skupinami. Celkově lze očekávat, že sociální pracovníci mají různé perspektivy a interpretace, pokud jde o etnickou identitu. Pro některé může být důležité zdůrazňovat společné prvky a propojení mezi různými skupinami, zatímco pro jiné může být klíčové chápat a respektovat specifika jednotlivých etnických skupin.

Otázka č. 3

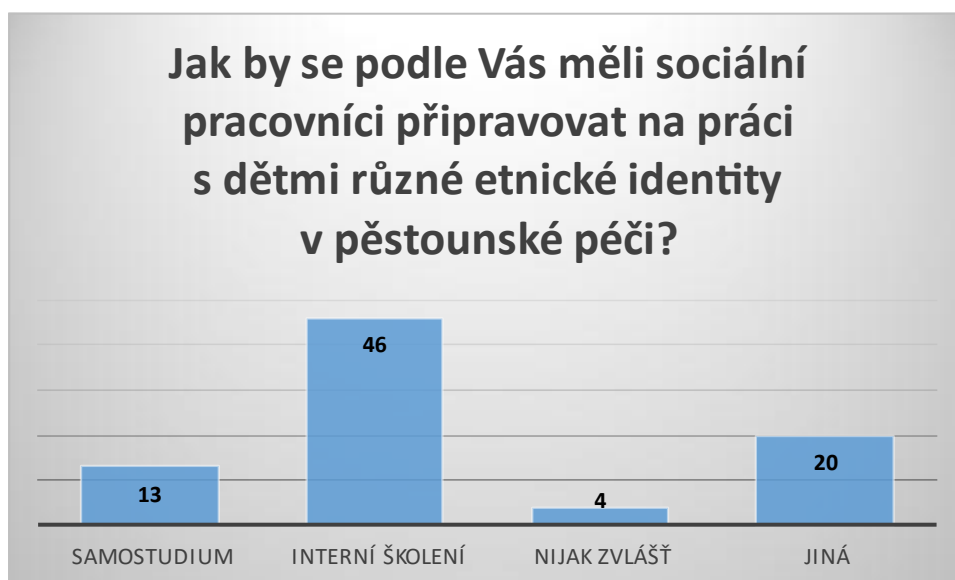

Zdroj: vlastní analýza

S grafu jasně vyplývá, že většina sociálních pracovníků identifikuje etnickou identitu dítěte podle biologické rodiny. Domnívám se, že identifikace etnické identity dítěte je mnohem složitější, a proto se plánuji na otázku ohledně identifikace podrobněji zeptat během rozhovorů s respondenty. Pod pojmem individuální identifikace dítěte si lze představit, že se dítě samo identifikuje k určité etnické skupině, a to na základě zkušeností získaných například z rodinného prostředí, ze školy nebo při setkávání s lidmi různých etnických skupin. Je proto důležité brát v úvahu tento komplexní mix faktorů, když se snažíme porozumět způsobu, jakým se děti identifikují s určitou etnickou skupinou. V možnosti odpovědi „jiná“ respondenti nejčastěji uváděli, že etnicitu neřeší. Z toho důvodu se lze domnívat, že mnozí z nich si uvědomují

komplexnost tohoto tématu, a proto se snaží najít vyvážený a respektující přístup vůči individuálním potřebám dětí.

Otázka č. 4

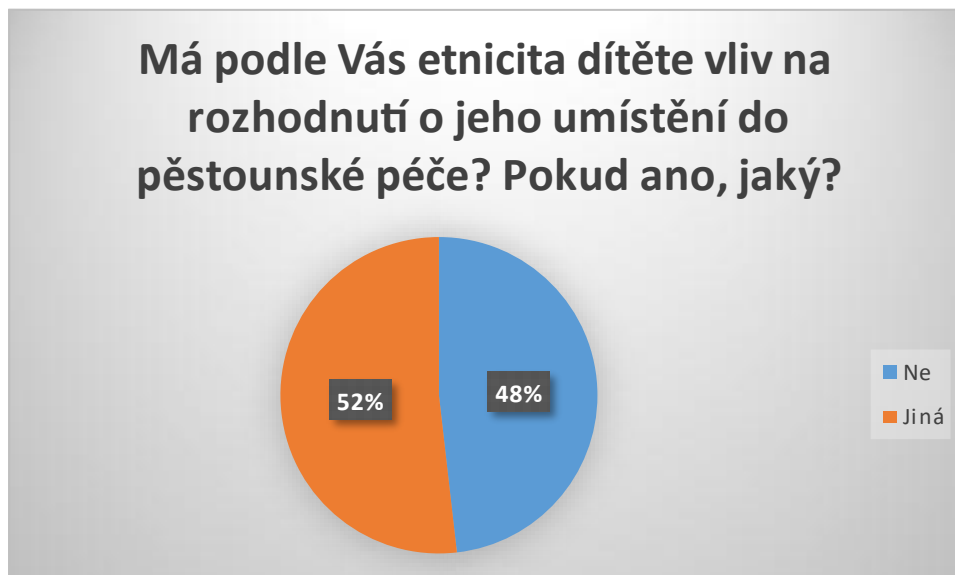

Zdroj: vlastní analýza

Dle respondentů by se sociální pracovníci měli připravovat na práci s dětmi různé etnické identity, a to pomocí interního školení. Není zcela zřejmé, co přesně si pod tímto pojmem představit, a proto se na to plánuji doptat během rozhovorů. Můžeme se pouze domnívat, že se jedná o opatření zaměřené na interní školení sociálních pracovníků, aby lépe porozuměli a byli citlivější k potřebám dětí z různých etnických skupin. Opatření následně mohou posílit schopnost pracovníků lépe reagovat na různorodé situace. Lze si povšimnout, že je zde poměrně četně zastoupena odpověď „Jiná“, ve které respondenti obvykle uváděli, že vhodnou formou je kombinace z výběru možností. Osobně mě velmi zaujala odpověď jednoho z respondentů: „*Specifické prvky etnicity se netýkají pouze pěstounské péče, ale celkově v rámci sociální práce. Pochopit prvky kultury, zakořeněného způsobu života, jiné zvyky a priority jsou podstatné pro pochopení současného chování a toho co do jisté míry jsme schopni ovlivnit či nikoli. Tudíž by to mělo být zahrnuto již v rámci studia. Následně pak interní studium či studium v rámci povinného vzdělávání*

soc. pracovníků.“ Pochopitelně nevím, kdo takto odpověděl, jelikož dotazník byl zcela anonymní, ale odpověď vystihuje moji představu, jak by se sociální pracovníci měli připravovat na práci s dětmi různé etnické identity v pěstounské péči.

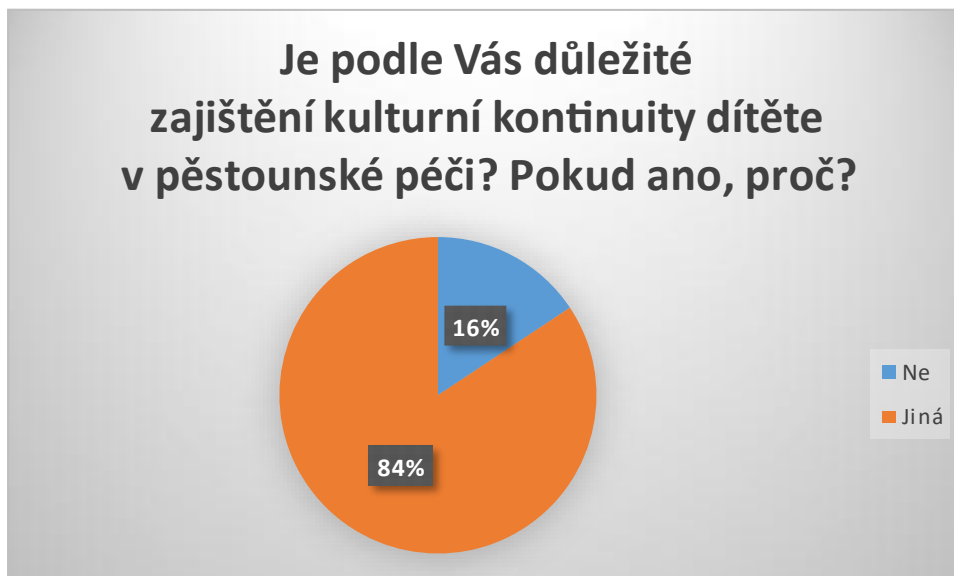
Otázka č. 5

Zdroj: vlastní analýza

Odpověď na výše uvedenou otázku je téměř půl na půl. Přesto převažuje odpověď, že etnicita dítěte má vliv na rozhodnutí o jeho umístění do pěstounské péče. V odpovědích „jiná“ se můžeme dočíst právě důvody, proč si respondenti myslí že tomu tak je. Zde jsou uvedeny některé příklady: obavy ze zvládnutí výchovy, obava z reakce okolí, různé předsudky atd. Považuji za důležité, aby rozhodnutí o umístění dítěte do pěstounské péče bylo založeno na individuálních potřebách dítěte. Etnický původ by měl být chápán jako jeden z aspektů identity dítěte, který vyžaduje respekt, porozumění a podporu, ale nikoli jako rozhodující faktor, který by bránil dítěti v nalezení vhodné a milující pěstounské rodiny.

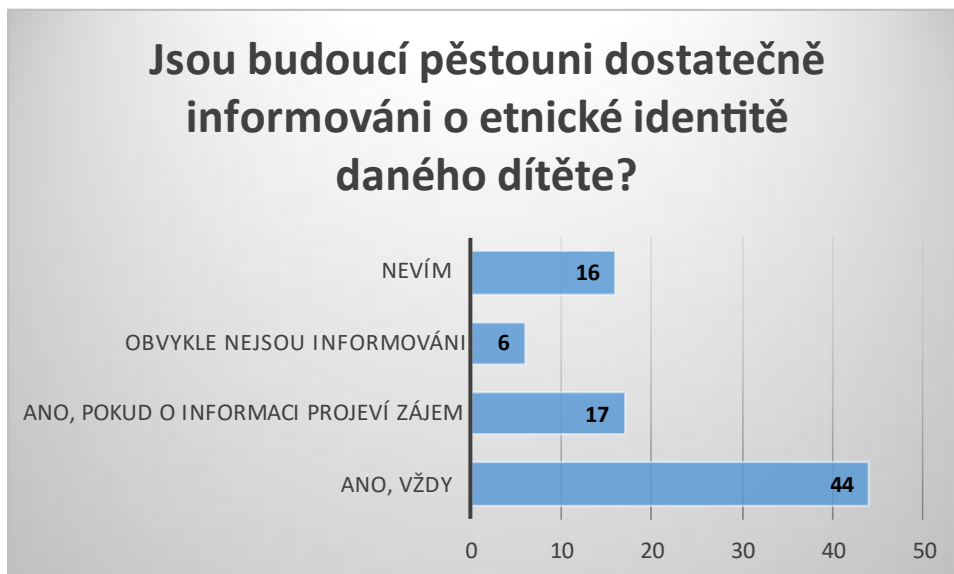
Otázka č. 6

Zdroj: vlastní analýza

Pro většinu respondentů je důležité zajištění kulturní kontinuity. V možnosti odpovědi „jiná“ se opět můžeme dozvědět proč. Nejčastějšími důvody jsou: zdravý vývoj dítěte, uchování kulturního dědictví, důležitost znát své kořeny a identitu. Zjištění poskytuje důležité poznatky o tom, jak lidé vnímají kulturní kontinuitu a proč ji považují za důležitou. Zajímavé by zde mohlo být případné hlubší zkoumání a diskuze o tom, jakým způsobem lze efektivněji podporovat a chránit kulturní rozmanitost a identitu ve společnosti. Z mého pohledu by to mohlo vést k posílení povědomí o důležitosti kulturní kontinuity a podpořit zdravý a respektující vztah k různorodosti kultur ve společnosti.

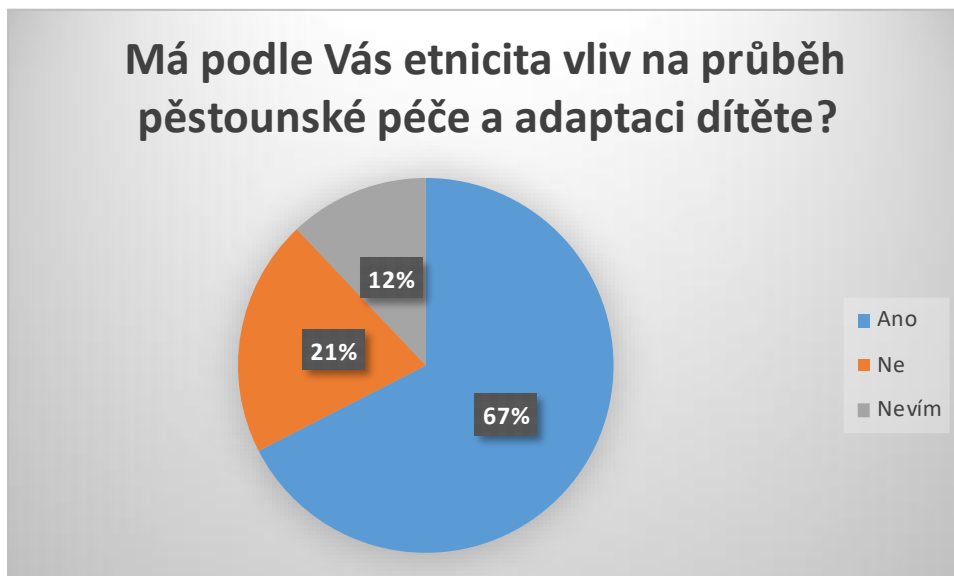
Otázka č. 7

Zdroj: vlastní analýza

Dle respondentů jsou ve většině případů pěstouni vždy dostatečně informováni o etnické identitě daného dítěte. Zajímavým zjištěním je, že menší část lidí (ale stále významná), je pro informování pěstounů o etnické identitě dítěte, ale s podmínkou, že by měli mít zájem o tuto informaci. To naznačuje, že pro některé respondenty je důležité respektovat zájem pěstounů o tuto citlivou informaci. Naopak, část respondentů odpovídá, že neví, zda jsou pěstouni většinou informováni o etnické identitě dítěte. Může to naznačovat určitou nejistotu nebo nedostatek informací mezi tímto segmentem respondentů. V odpovědích se objevuje i malá část lidí, kteří si myslí, že pěstouni obvykle nejsou dostatečně informováni o etnické identitě dítěte. Lze se domnívat, že respondenti mohou mít obavy ohledně toho, jaké jsou důsledky nedostatečné znalosti o etnickém původu dítěte a jak by to mohlo ovlivnit jeho identitu a pocity sounáležitosti.

Otázka č. 8

Zdroj: vlastní analýza

Velká část respondentů si myslí, že etnicita má vliv na průběh pěstounské péče a adaptaci dítěte. Domnívám se, že by to mohlo souviset s otázkou č. 5 a částečně i 6. Dokáží si představit, že když sociální pracovník a pěstoun nepovažují za důležité zajištění kulturní kontinuity dítěte, mohlo by dojít k tomu, že dítě bude v rozporu se svojí etnickou identitou. Je také možné, že pěstouni a sociální pracovníci nejsou seznámeni se specifickými potřebami spojenými s etnickým pozadím dítěte. To může vést k nedostatečné podpoře ve vývoji sebevědomí, zdravé identity a respektu k vlastní kultuře u dítěte. Celkově je tedy důležité, aby pěstounská péče zohledňovala kulturní potřeby a identitu dítěte, aby se mu poskytla podpora při rozvoji zdravé a pozitivní vazby ke své kultuře. To může přispět k lepší adaptaci dítěte.

5.2 KVALITATIVNÍ ČÁST

Kvalitativní část výzkumu jsem prováděla pomocí polostrukturovaných rozhovorů, které jsem udělala celkem 4. Před rozhovorem jsem si připravila interview guide (viz příloha č. 2), který mi posloužil jako návod pro vedení rozhovoru. Délka jednotlivých

rozhovorů se pohybovala okolo 30 minut. Následující podkapitoly jsou rozděleny podle jednotlivých dílčích výzkumných otázek.

5.2.1 NEJČASTĚJŠÍ DŮVODY UMÍSTĚNÍ DĚTÍ DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE A ODLIŠNOST V RŮZNÝCH ETNICKÝCH SKUPINÁCH

První dílčí výzkumná otázka, na kterou jsem se snažila najít odpověď zní: **Jaké jsou dle sociálních pracovníků nejčastější důvody umístění dětí do pěstounské péče a jak se liší v různých etnických skupinách?** Ptala jsem se respondentů, jaké jsou podle nich nejčastější důvody umístění dítěte do pěstounské péče. Většina odpovědí se shodovala s výčtem důvodů, které se lze dočíst v teoretické části práce. Respondenti hojně užívali pojem patologické jevy, za kterým lze schovat velké množství negativních faktorů počínaje zanedbáváním na nějž se vážou například závislosti na návykových látkách či alkoholu. *„Nejčastěji jsou umisťováni z důvodu užívání návykových látek. To je nejčastější důvod, se kterým se setkáváme.“* (R1) Na závislosti dále navazuje častá neschopnost vést běžný způsob života, ze kterého může plynout případné zanedbání péče o děti, což následně respondenti potvrdili ve svých výpovědích. *„Z mé vlastní zkušenosti v naprosté většině případů jsou tam patologické jevy...drogy, alkohol a neschopnost vést běžný způsob života.“* (R2) *„Velmi časté je to užívání drog rodičů a neschopnost postarat se o dítě. Alkoholismus a následné zanedbání péče...“* (R4) Respondenti pochopitelně zmiňovali i další důvody jako například výkon trestu rodičů, neschopnost udržet si bytové podmínky atd. Přesto nejčastějším a stále opakovatelným důvodem bylo: *„neschopnost zajistit péči o dítě, drogy, alkohol, nestabilita celkově těch dospělých osob.“* (R3).

Už nyní je jisté, že nejčastějším důvodem umístění dětí do pěstounské péče jsou dle sociálních pracovníků patologické jevy zapříčiněné určitým selháním biologických rodičů/pečující osoby. Pro bližší zjištění DVO 1 jsem otázky zaměřila na to, zda se důvody liší u různých etnických skupin. Získala jsem 4 různé odpovědi, které se ale v základu shodovali. *„Já bych skoro ani neřekla. Nevnímám rozdíly v tom, proč jsou odebírané děti v majoritním a proč v minoritním etniku. Myslím, že ty důvody jsou velmi*

podobné.“ (R1) Respondenti jsou přesvědčení, že ve většině případů důvody umístění dětí do pěstounské péče s etnicitou nijak nesouvisí.

5.2.2 VLIV ETNICKÉ IDENTITY NA PROCES SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Jaký je postoj sociálních pracovníků k vlivu etnické identity na proces svěření dítěte do pěstounské péče? Je druhá dílčí výzkumná otázka, na kterou jsem hledala odpověď. Respondenti se souhlasně shodli, že se hůře umisťují děti odlišného etnika. *„Většina ze zprostředkovaných pěstounů prostě nechtějí dítě jiného etnika...mají strach, že bude divoké, nezvladatelné, že si neporadí s jeho kulturou a divokostí.“* (R1) Nejhůře pak děti romské. *„Ještě třeba k holčičce jsou trochu tolerantní, ale romský kluk je bez šance.“* Pěstouni mají obvykle předsudky vůči romské etnicitě a drží se zajetých stereotypů, jak se lze dočíst v podkapitole 3.5 Dítě odlišného etnika v pěstounské péči.

Respondenti se ale pochopitelně setkali s tím, že pěstounům na etnicitě dítěte vůbec nezáleželo *„...jsou vděčný za jakékoliv dítě a na etnicitě jim vůbec nezáleží.“* (R2). U některých pěstounů je i patrný důvod, proč jim na etnicitě nezáleží. Jedním z nich je například nemožnost mít své vlastní děti. *„Máme rodiny, které se řadu let snažili mít své vlastní děti, ale nešlo to. Tolik touží mít dítě a je jim jedno, jaké etnicity bude.“* (R2) Dalším častým důvodem je například víra. *Máme věřící rodiny, které naopak vysloveně chtějí romské děti. Jedna už jich má dokonce pět.“* (R4) Velice záleží na životních událostech a vnitřním nastavení každého pěstouna.

Mimo jiné mě také zajímalo, zda se sociální pracovníci snaží vyjít pěstounům vstříc pokud vysloveně nechtějí jiné než české dítě. Jeden z respondentů mi na to odpověděl takto: *„To je vždycky na pohledu konkrétního žadatele, aby se mu vyšlo vstříc, tak aby ta rodina byla funkční, aby se vybrali ideální rodiče pro to dítě. Nikdy nehledáme dítě pro rodiče, ale vždycky hledáme rodiče pro dítě.“* (R3).

Dle zjištěných dat by se tedy dalo konstatovat, že etnická identita má na proces svěření dítěte do pěstounské péče určitý vliv, ale vždy závisí na konkrétním pěstounovi, jeho postojích a hodnotách.

5.2.3 IDENTIFIKACE ETNICKÉ IDENTITY DÍTĚTE BĚHEM PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Třetí dílčí výzkumná otázka je zaměřená, z mého pohledu, na velmi citlivé téma, kterým je identifikace etnické identity. DVO 3 zní: **Jak sociální pracovníci identifikují etnickou identitu dítěte během pěstounské péče?** Za prvé mě především zajímalo, jestli sociální pracovníci etnicitu vůbec nějakým způsobem identifikují či zda mají povinnost etnicitu uvádět. U pracovníků OSPOD jsem se dozvěděla, že se etnicita dítěte uvádí kvůli pěstounům, kteří vyplňují formulář o tom, zda chtějí dívku nebo chlapce, jak staré dítě chtějí, zda jim záleží na etnicitě dítěte atd. Na otázku ohledně identifikace etnické identity jsem dostala odpovědi, kterých jsem se velice obávala. „Podle vzhledu dítěte.“ (R2) „Podle dospělých osob...rodičů, případně prarodičů. V rámci zprostředkování se to uvádí. Bud'to nese nebo nenese znaky určitého etnika.“ (R3) „...je to znát na vizáži.“ (R4) Uvědomuji si, že téma etnická identita může být pro mnohé velmi citlivé téma, přesto se domnívám, že identifikovat etnicitu pouze pomocí vzhledu není správné. Respondenti si to sami uvědomovali, ale často neví, jak jinak etnicitu zjistit, jelikož pro mnohé lidi to může být velmi citlivé téma. U některých klientů je to snazší, protože příslušnost k určité etnicitě sami naznačují. R4 doplnila: „...často tak o sobě sami hovoří...“

Odpovědí na dílčí výzkumnou otázku patrně je, že sociální pracovníci nejčastěji identifikují etnicitu pomocí vlastní intuice. Ze zjištěných dat vyplývá, že sociální pracovníci mnohdy neví, jak jinak etnicitu dítěte zjistit, což může být způsobeno citlivostí a tabuizací tématu. To může vést k obavám, že by jejich otázky mohly být považovány za nevhodné, dotěrné nebo dokonce diskriminační.

5.2.4 PŘEDSUDEKY A STEREOTYPY SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ OHLEDNĚ URČITÝCH ETNICKÝCH SKUPIN

Následující dílčí výzkumná otázka je: **Jaké konkrétní předsudky a stereotypy mohou sociální pracovníci mít ohledně určitých etnických skupin?** Jak se můžeme dočíst výše, i sociální pracovníci jsou pouze lidé a mohou být vystaveni vlastním předsudkům a stereotypům vůči různým etnickým skupinám. Během rozhovorů jsem se zaměřila na

to, jaké konkrétní předsudky a stereotypy by mohli sociální pracovníci mít, pokud je vůbec mají. „*Já osobně ani nevím, jestli vlastně mám nějaké předsudky. Samozřejmě, že se člověk v životě setkává s tím, že Romové nebudou pracovat, nebudou chodit do školy. Ale jak v tom pak začne pracovat a více do toho vidí, tak já ty předsudky necítím. Vím, že mají jinou mentalitu, ale neznamená to, že musí být nutně na okraji společnosti. Znáám spoustu Romů, kteří jsou funkční a ukazují, že být Rom neznamená nepracovat.*“ (R1) Ve chvíli, kdy se ke mně dostala tato odpověď jsem začala pátrat po tom, zda si respondent myslí, že sociální pracovníci nemají předsudky ohledně Romů. Dostalo se mi této odpovědi: „*Myslím, že nemají. Myslím, že by se mezi sociálními pracovníky našli tací, kteří předsudky mají, a proto by s nimi nikdy nepracovali. Je důležité vědět, která cílovka je pracovníkovi blízká a se kterou chce pracovat a tu si vybere. A k těm ostatním pravděpodobně mohou mít nějaké předsudky, tak s nimi nepracují. Ale je důležité to vědět!*“ (R1). Přesně to považuji za klíčové – je důležité to vědět. Proto považují za velmi důležité praxe během studia, díky kterým si můžeme udělat obrázek o různých sociálních službách, formách a cílových skupinách sociální práce. Zjistit, se kterou cílovou skupinou se nám pracuje nejlépe. Sociální pracovník by měl být, dle mého názoru, nestranný. Přesto si dokáží představit, že by v důsledku vlastní zkušenosti s cílovou skupinou mohli nějaký předsudek mít. „*Předsudek je asi ten, netvrdím, že ho mám, že v podstatě, když jsou romský, tak stejně nebudou chtít pracovat. Může to tak být, ale nemusí. Já mám třeba rodinu, která se opravdu hodně snaží najít práci, ale nejde jim to.*“ (R4) Všichni respondenti se shodli, že si dokáží představit, že někdo by mohl předsudek mít, ale oni konkrétně žádný nemají. „*Když už to někdo dělá taková léta. Já jsem například vzešel z velmi xenofobního prostředí, jelikož můj otec měl velkou averzi vůči Romům a podívejte se, kde teď pracuji.*“ (R2) „*Já si myslím, že ten kdo, dělá sociální práci, že ty předsudky nemá...nesetkala jsem se s tím. To by podle mě tu práci člověk nemohl dělat.*“ (R3) Pokud by člověk dlouhodobě pracoval s někým, vůči komu by měl opravdu velké předsudky a práce s ním by pro něj byla tíživá, mohl by dříve či později vyhořet.

Sociální pracovníci z výzkumného souboru dosahují různé míry reflexe, a současně patrně nikdo z nich nezná žádné vědomé způsoby, jak reflektovat, zda jeho praxe není

diskriminační. Někdo si problém nepřímo uvědomuje a připouští možnost, že sám diskriminuje. Někdo si problém nepřipouští a není podle něj možné, aby v praxi někdo diskriminující byl. Odpověď na DVO 4 tedy je, že sociální pracovníci se domnívají, že nemají předsudky ohledně určitých etnických skupin.

5.2.5 OPATŘENÍ K RESPEKTOVÁNÍ ETNICKÉ IDENTITY V RÁMCI PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Odpověď jsem hledala i na otázku: **Jaká opatření mohou sociální pracovníci přijmout k respektování etnické identity v rámci pěstounské péče?** Již několikrát byla v práci zmíněna důležitost respektování etnické identity. Existuje velká škála opatření, která k ní mohou vést. Jsou jimi například různá školení, samostudium, supervize, intervize, zpětná vazba klientů atd. Zajímalo mě, zda pracovníci nějaké opatření přijali. *„Měli jsme školení od romského lektora. A můžeme tu nabídku využít i od jiných institucí.“* (R4) Interní školení respondenti neabsolvovali, ale věděli o různých jiných možnostech, díky nimž by mohli nabýt patřičné vědomosti. *„Víme o existenci různých opatření v podobě kurzů o různých etnických skupinách atd. ale zatím jsme je nevyužili.“* (R3) *„Existují například různá akreditovaná školení.“* (R2) *„Myslím si, že je dobré vzdělávání, ve smyslu rozumět tomu etniku. Například jít do organizace, která s nimi pracuje.“* (R1)

Sociální pracovníci zmínili několik možných opatření, která mohou přijmout k respektování etnické identity v rámci pěstounské péče. Jsou jimi například školení od externích pracovníků, akreditovaná školení MPSV či vlastní iniciativa sociálních pracovníků. Z rozhovorů vyplývá, že respondenti nemají příliš zkušeností s přijímáním opatření, ale jsou si vědomi jejich existence a ochotni je využít, pokud bude potřeba.

ZÁVĚR

V rámci poslední kapitoly bakalářské práce se pokusím shrnout stěžejní informace. Zodpovím hlavní výzkumnou otázku a stanovené hypotézy. Odpovědi odvozuji čistě ze zjištěných dat, která jsem nasbírala v rámci vlastního výzkumu.

V rámci práce byl hlavní cíl výzkumu mnohokrát zmiňován, přesto považuji za důležité jej v rámci závěru zopakovat. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit: *Jaký je vztah etnicity dítěte a důvodů jeho svěřeni do pěstounské péče z pohledu sociálních pracovníků? Ze získaných dat usuzuji, že sociální pracovníci nevnímají významný vztah mezi etnicitou dítěte a důvody jeho svěřeni do pěstounské péče. Jinak řečeno, důvody svěřeni dítěte do pěstounské péče jsou velmi podobné u kterékoliv etnické skupiny. Sociální pracovníci se domnívají, že nemají předsudky ohledně určitých etnických skupin. Způsoby, jak zjistit, zda nedochází k předsudkům se ve výpovědích neobjevili. Sociální pracovníci sice tvrdí, že nemají předsudky vůči určitým etnickým skupinám, ale to samo o sobě není dostatečným důkazem absence předsudků. Předsudky v nich mohou být hluboce zakořeněny a mohou se projevovat i nepřímo či nevědomky.*

Po zodpovězení hlavní výzkumné otázky lze logicky potvrdit první stanovenou hypotézu, která je s cílem výzkumu velmi úzce provázána. **Podle sociálních pracovníků neexistuje významný vztah mezi etnickou identitou dítěte a důvodů jeho svěřeni do pěstounské péče.**

Druhá předpokládaná hypotéza zní: **Podle sociálních pracovníků schopnost respektovat etnickou identitu dítěte může hrát klíčovou roli v úspěchu péče a možném návratu dítěte do biologické rodiny.** Pravdou je, že sociální pracovníci, se kterými jsem dělala rozhovory, se málokdy setkali s tím, že by se dítě po odebrání vrátilo k biologickým rodičům. Přesto potvrdili, že respektování etnické identity hraje důležitou roli v úspěchu péče a možném návratu k biologickým rodičům.

Poslední hypotéza byla stanovena následovně: **Sociální pracovníci by mohli být vystaveni vlastním předsudkům a stereotypům ohledně určitých etnických skupin, což by mohlo ovlivnit jejich posouzení a rozhodování v procesu pěstounské péče.**

Jak je z výše popsané kapitoly zřejmé, sociální pracovníci sice striktně nevyvrací možnost vystavení vlastních předsudků, avšak oni sami si nedovedou představit, že by sociální pracovník s předsudky vůči určité etnické skupině, s touto cílovou skupinou pracoval. Lze tedy předpokládat, že stanovená hypotéza je pravdivá, ale v praxi bychom se s tím pravděpodobně nesetkali.

Závěrem bych ráda sdělila, že mi práce přinesla mnoho zajímavých poznatků. Díky psaní práce jsem měla příležitost více proniknout do práce sociálního pracovníka. Měla jsem možnost zamýšlet se nad tématy, o kterých bych jinak tak do hloubky nikdy nepřemýšlela.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEDNAŘÍK, P. 2020. *Menšiny kolem nás*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. ISBN 978-80-7285-249-9
- BUBLEOVÁ, V. 2018. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-30-2
- DOBOŠ, N. 2021. *Zachování etnické identity a kultury Jezídů v Německu*. [online]. Praha: Karlova Univerzita. [Cit. 9.9.2023]. Dostupné z: <https://kulturnistudia.cz/zachovani-etnicke-identity-a-kultury-jezidu-v-nemecku/>
- ELICHOVÁ, M. 2017. *Sociální práce*. Pardubice: Grada. ISBN 978-80-271-9803-0
- ERIKSEN, T. 2008. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-465-6
- ERIKSEN, T. 2012. *Etnicita a nacionalismus*. Praha: Slon. ISBN 978-80-7419-053-7
- FRÝBERT, J. a PAŘÍZKOVÁ, A. 2014. *Pracujeme s Romy? Průzkum etnicity a národnosti klientů a klientek terénního programu*. [online]. Časopis Sociální práce. [Cit. 20.9.2023]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/285598944_Do_We_Work_with_Roma_People_Research_of_Ethnicity_and_Nationality_of_Outreach_Program_Clients
- HENDL, J. 2008. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4
- HORÁKOVÁ, H. 2022. *Antropologické perspektivy současných světů: trendy, přístupy a výzvy*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-6872-4
- JANDOUREK, J. 2009. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-644-5
- JIRCHÁŘOVÁ, Š. 2020. *Hostitelská péče: Jak se liší od pěstounské péče a pro koho je vhodná?*. [online]. Mother Club. [Cit. 28.9.2023]. Dostupné z: <https://motherclub.cz/hostitelska-pece-jak-se-lisi-od-pestounske-pece-a-pro-koho-je-vhodna/>
- JIRKA, L. 2021. *Problematika etnických a národnostních menšin v ČR a v EU*. [online]. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové. [Cit. 1.10.2023]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/katedra->

kulturnich-a-nabozenskych-studii/dokumenty/publikace-ke-stazeni/jirka-l.-
problematika-etnickych-a-narodnostnich-mensin-v-cr-a-v-eu-licence-cc-by-sa.pdf

KAJANOVÁ, A., URBAN, D. a DAVIDOVÁ, E. 2009. *Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami*. České Budějovice: Jihočeská univerzita. ISBN 978-80-7394-181-9

KRTIČKOVÁ, K. 2023. *Příbuzenská pěstounská péče*. [online]. Šance Dětem. [Cit. 28.9.2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/pribuzenska-pestounska-pece>

KUBÍČKOVÁ, H. 2011. *Dítě – rodina – instituce aneb jak netratit budoucnost*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 979-80-7464-017-9

MARCELA, M. 2019. *Krátkodobá pěstounská péče historie, praxe, perspektivy*. Brno: Sdružení pěstounských rodin ISBN 979-80-270-5529-6

MATOUŠEK, O. 2008. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0

MATOUŠEK, O. a kol. 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-03667-7

MÁTEL, A. 2019. *Teorie sociální práce I*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-2825-9

MEDIAN, 2021. *Výzkum postojů cílové skupiny k lidským právům a právům ohrožených menšin*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Cit. 10.12.2023]. Dostupné z: https://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2021/10/2421001_Vyzkum_postoju_cilove_skupiny_prezentace_20210928.pdf

MPSV, 2014. *Pracovní dokument odborného kolegia pro tvorbu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících a profesní komoře (profesní zákon)*. [online]. Praha: MPSV. [Cit. 1.10.2023]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/profesni_zakon.pdf/465e76da-c021-2d2d-d8d7-77569df97bb0

MPSV, 2017. *Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. [online]. Praha: MPSV. [Cit. 1.10.2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/637531/Zprava.pdf/86ee24d6-04a5-3b0a-a6ec-d0e4be11336a>

MPSV, 2023. *Formy náhradní rodinné péče*. [online]. Praha: MPSV. [Cit. 1.10.2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

- NOŽÍŘOVÁ, J. 2012. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde. ISBN 978-80-86131-91-7
- PALÍŠKOVÁ, M. 2019. *Diskriminace na trhu práce a kritická analýza fungování nástrojů používaných pro zmírnění diskriminace*. [online]. Praha: VŠE. [20.9.2023].
Dostupné z: https://ipodpora.odborny.info/soubory/uploads/CAST_I_04_Diskriminace_na_trhu_p.pdf
- PEMOVÁ, T. a PTÁČEK, R. 2016. *Zanedbávání dětí*. Praha: Grada. 978-80-247-5695-0
- REICHEL, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3006-6
- ŘEZÁČ, K. 2022. *Potencialita dětí v náhradní rodinné péči... od očekávání k autonomii*. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 978-80-261-1073-6
- ŘEZNÍČEK, I. 1994. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-00-1
- SDRUŽENÍ PĚSTOUNSKÝCH RODIN. 2017. *METODIKA Doprovázení pěstounských rodin*. [online]. Brno: Sdružení pěstounských rodin. [Cit. 28.9.2023].
Dostupné z: <https://pestouni.cz/wp-content/uploads/2019/05/Methodika-doprovázení-pěstounských-rodin.pdf>
- STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, 2022. *Formy náhradní rodinné péče*. [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. [Cit. 28.9.2023]. Dostupné z: <https://nahradnirodina.cz/o-nahradni-rodinne-peci/>
- ŠVARŤÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ, K. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0
- TOMEŠ, I. 2011. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-868-5
- UHLÍŘOVÁ, V. 2010. *Dítě ve výchově příbuzných*. [online]. Praha: Rozum a cit. [Cit. 20.9.2023]. Dostupné z: <https://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/01/dite-ve-vychove-pribuznych.pdf>
- VANČÁKOVÁ, M. 2011. *Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči*. [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče [Cit. 22.9.2023]. Dostupné z: <https://cloud.nahradnirodina.cz/wp-content/uploads/2023/03/Dite-jineho-etnika-v-nahradni-rodinne-peci.pdf>

- VANČÁKOVÁ, M. 2017. *Romské dítě v náhradní rodině*. [online]. Praha: Rozum a cit. [Cit. 22.9.2023]. Dostupné z: <https://knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/romske-dite-v-nahradni-rodine.pdf>
- VÁLOVÁ, I. 2023. *Vnitro: Počet cizinců na území setrvale stoupá. Z Ukrajiny loni odešlo přes patnáct milionů lidí*. [online]. Praha: Česká Justice. [Cit. 3.10.2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/02/vnitro-pocet-cizincu-na-uzemi-setrvale-stoupa-z-ukrajiny-loni-odeslo-pres-patnact-milionu-lidi/>
- Vláda ČR (VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY). 2022. *Vietnamská národnostní menšina*. [online]. Vláda ČR. [Cit. 18.10.2023]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/vietnamska-mensina-108870/>
- YIP, T. 2013. *Ethnic Identity in Everyday Life: The Influence of Identity Development Status*. [online]. USA: National Library of Medicine. [12.2.2024]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3713140/>
- Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník
- Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách
- Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů
- Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí

RESUMÉ

This bachelor thesis focuses on the issue of ethnicity and foster care. The goal is to determine the relationship between a child's ethnicity and the reasons for their placement in foster care from the perspective of social workers. The thesis consists of theoretical and practical parts. The theoretical part is focused on defining the concepts of ethnicity, foster care, and a social worker. The practical part is based on a mixed method two-phased research. Quantitative research was conducted using a questionnaire survey. Qualitative research involved interviews with social workers. The thesis also includes the interpretation of the results which indicates, according to social workers, that there is no significant relationship between a child's ethnicity and the reasons for their placement in foster care.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1

INTERVIEW GUIDE

TÉMA	PŘÍKLADY OTÁZEK
Úvod, představení	<i>Informovaný souhlas. Seznámení s tématem.</i> Mohl/a byste se krátce představit?
Etnicita a etnická identita	Jaké jsou podle Vás nejčastější důvody umístění dítěte do pěstounské péče? S jakým typem pěstounské péče se setkáváte nejčastěji? Vnímáte, že je typ pěstounské péče určitým způsobem provázaný s etnickou identitou dítěte? Podle čeho identifikujete etnickou identitu dítěte? Má jazyk, náboženství či kultura dítěte vliv na proces zprostředkování pěstounské péče? Jaký je Váš postoj k vlivu etnické identity na proces svěření dítěte do pěstounské péče?
Etnická menšina a sociální vyloučení	Jaký je vztah mezi etnickou identitou dítěte a sociálním vyloučením? Jaký je výskyt umístění dětí z menšinové populace do pěstounské péče ve srovnání s většinovou populací? Jaký je vztah mezi sociálním vyloučením a svěřením dítěte do pěstounské péče? Jaké jsou hlavní faktory sociálního vyloučení, které mohou vést k umístění dítěte do pěstounské péče?
Předsudky a stereotypy	Jaké konkrétní předsudky a stereotypy mohou sociální pracovníci mít ohledně určitých etnických skupin? Jaký je dopad

	<p>těchto předsudků a stereotypů na proces pěstounské péče? Jaký je vliv diskriminace na rozhodování</p> <p>o umístění dětí z menšinové populace do pěstounské péče? Jaká opatření mohou sociální pracovníci přijmout k respektování etnické identity v rámci pěstounské péče?</p>
Závěr	<p>Je ještě něco, co byste k tomuto tématu rád/ráda řekl/řekla?</p> <p><i>Ukončení rozhovoru.</i></p>

PŘÍLOHA Č. 2

Informovaný souhlas s poskytnutím výzkumného rozhovoru

Já níže podepsaný podle zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s nařízením (EU) 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR), tímto uděluji svůj výslovný a svobodný souhlas se zpracováním veškerých svých osobních údajů, které jsem poskytl/a během rozhovorů pořizovaných ve zvukové či audio-vizuální podobě v rámci výzkumného projektu k bakalářské práci studentky Elišky Brotánkové. Rozhovor je anonymní, nikde nebude uvedeno moje jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/mohla být identifikován/a. Kdykoliv během rozhovoru mohu odmítnout odpovědět na otázky, na které nechci odpovědět, případně odmítnout účast na výzkumu. Moje účast na rozhovoru je zcela dobrovolná.

Datum:

Podpis respondenta

Podpis výzkumníka